Title ग्रहलाघवः

Author गणेशदैवज्ञः

Extent २१ Age १८५९

Subject ज्योतिषम् · सम्पूर्णम्

नं० ८६८ - घ

ग्रहलाघवः (ज्योतिषम्)

पत्राणि २१ (सम्पूर्णम्)

नं० ८६८ - घ

कर्ता गणेश दैवज्ञः

संवत् १६५६

॥भुक्तनाडी द्विधास्थाप्य हत्वा द्वाभ्यां कुभिर्नवैः क्रमेणांशाश्च लिप्ताः स्युर्भुक्तस्य दस्य नाडिनाः १

द्विधा विश्वैर्नखैर्हत्वा लब्धं लिप्ताविलिप्तकाः तयोर्योगो भवेत्तस्य स्पष्टं द्रोराश्यंशकादिकः २

अश्विन्यादिषु मुक्तानि भानि षष्टिहतानि च भुक्तनाडीसंयुक्तं द्विघ्नं नरहृतं त्रिधा ॥१॥

संक्रांतियातिघस्राद्यैर्गतिर्निघ्ना [illegible] खवह्निहृता लब्धेनांशादिना योज्यं यातदृश्यं [illegible] भास्करः ॥२॥

रामा भनेत्रालि गुणाग्नि युग्मा वस्वंक दस्त्रा वसुवेदरामाः अश्वीगरामा [illegible] शरा गनयश्च मेषादिकानां लवराजधान्यां ॥१॥

भौम [illegible] जीवशनीनां च शीघ्रोच्चं रविमध्यमः। बुधशुक्रौ स्वयं शीघ्रोच्चं रविमध्यश्च मध्यमः ॥१॥

ग्रहलाघवपूर्णम् १·२१

१ = क्वाद्यौ केशववाक् ज्योतिरिति ज्योतिषी यह नत्त्राद्रीनां बोधश्च तेजनयति या सा ... श्रुतिः स्वप्रमंत्र्य ब्रह्मणं दाचमहादि चार ।

परिभगणनशकलीकृतसमौर्विकं सज्ज्यं ईशस्य शिवस्य धनुर्येन तं । पक्षे परिभ्रमं तत्कं समौर्वि केशज्याकर्मसहितं ईशग्रहसाधनसमर्थं वा पकर्मयत्रतत् = २

सुफलं मोक्षस्तत्प्रदं पक्षे सुष्ठुफलं शीघ्रमाद्यादि रूपं ग्रहगणादि तंनवा तत्प्रदं = २ गृहीतमानुषनाद्यं पक्षे ... तानुःशं कोः प्रमाणा यत्रतत् = २

परमेश्वरविभूतिरूपरावणादिकृतैः केशवाचार्यशिष्यादिकृतैरुपायैः प्रमाणादिभिः = २

॥ई॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ज्योतिः प्रबोधजननीं परिपूर्णवृत्तं तत्सत्फलं कर्मचरणो गेह

कर्मकृतलघु ... शेषसमानमतस्यवाली वेद ...

नार्थहरणं ॥ स्वल्पाक्षरापि च तदप्यफलं तैरुपायैर्यत्की कृता जयति केशववाक् श्रुतिश्च ॥ १ ॥ परि

भगनसमौर्विकिशचापदृढगुणाहारलसत्सुवृत्तबाहुं ॥ सुफलप्रदमानतेन प्रभं तत्स्मररामंकर

तं च विष्णुरूपं ॥ २ ॥ यद्युपाकार्युरुखैः करणानि धीरास्तेषु ज्यका धनुरपास्यनस्ति दिरंसमाते

ज्याचापकर्मरहितं सुलघुप्रकारं कुर्वे ग्रहप्रकरणं स्फुटमुद्यतोस्मि ॥ ३ ॥ अथाहर्गणकरण

माह ॥ शकोऽब्धीन्द्रोनितश्शाक ईशाहृतफलं स्याच्चक्राख्यं रविहृतशेषकं तयुक्तं चैत्राद्यैः पृथगमुतः स

दंघ्रचक्राद्द्विघ्नाद्द्रुमैरकलाधिमासयुक्तं ॥ ४ ॥ खांब्धिघ्नं गततिथियुग्निरग्नचक्रांशां प्रा

ग्धे पृथगमुतोविधिप्रफूलब्धैरूनाहर्वियुतमहर्गणो भवेद्वारः स्यात्षड्हृतचक्रयुग्गणो ब्जो

तः ॥ ५ ॥ अथ क्षेपकाः ॥ खं विधुतानभवाश्लरणो ध्रुवः खमनलारसं वाईयईश्वराः ॥ सितरु

चोभमुखांपखगायमो प्रकृतागदितो विधुतुंगजः ॥ ६ ॥ प्रोलाद्यो खपरा शगोः क्षितिभु

वो भे तलखदंतादिरः केंद्रस्याद्विगुणोडुवः सुरगुरोः खंवधर्मावस्थिलाः ॥ द्राकेंद्रस्य भगोः

सवारस्वर्षदमास्मृगतस्तदिनजो बोध्य । ३ सचेदमीश्वरोनायाति तदासौ कोनिरेको वा हर्गणः कार्यः किंच यदवधिमासः पततित नान्यो विशेषः अधि

मासास्तागधिकोधिमासो तत्कोपि ... गततिथयोधिमासीया ज्ञाता इति = ०

विष्णुप्रोक्तस्नानदानजपाद्याचरणोः केशवाचार्योदितत्तसाधनादिकर्मकरणैश्च = १

द्द्योगणस्वर्गं यत्र तेन दारेण लसत्सोभमानं पक्षे दृढा स्वेनापवर्तनं विभाजितं येगुणाहाराश्च तैर्लसत् = २ सुवृत्तं पक्षे नौ वक्तलौवाहयस्य पक्षे दृत्तं वेदसं केंद्रं वाहुभुजि स्तौ शोभनो यत्र तत्तायद्य तारेर्हेत्वादी बीजनि सत्तानि दासि वा हन्तानि हृष्यानि = ३

चैत्रमारभ्येष्टकालपर्यंतं गतमासैः = ६ लब्धप्रतिपदमारभ्येष्टकालपर्यंतं गततिथियुतं = ३६ = शून्यस्थानेऽवेदवारः ४

... वक्रसंबंध ... मिलपर्यं = ५

= विकलास्थाने वेदौ स्या दीर्नीश्र ... २

विगताभकलाः सप्तविंशतिकला अस्मादेवं विधं नवभराशिनवकं ८।२९।२७।३ = ४

कुशक्रयमनाराश्विदिकोंशो घ्नः शैला: पंचभुवो यमाब्धय इमेऽथ क्षेपकः कथ्यते ॥७॥ रुद्रा गोब्धाः कु

वेदाः स्त्वेपन इह विधोः भूतिनो गो गुणबाणवः षट् तुंगतो त्यब्धि

दवास्तमसि खमुडवोऽप्यग्नयोंशो महीजे ॥ दिकशैलाश्वो

बुधोच्चकेंद्रे विभकलनवभं इजितेद्य स्वभूपाः शोक्रकेंद्रे गुरौ

ग्यो द्विनखनवं घ्नो गो तिथिस्वर्गतुल्याः ॥८॥ दिनगण

इमे ध्रुवांकाः राश्यादयः

स	चं	उच्च	रा	मं	बु.के	गु	शु.के	श	ग्र.
०	०	९	७	१	४	०	२	७	रा.
१	३	२	२	२५	३	२६	१४	२५	अं.
४९	४६	४५	५०	३२	३७	१८	२	४२	घ.
११	११	०	०	०	०	०	०	०	प.

नवखेटैश्चक्रनिघ्नध्रुवोनौ दिवसस्के दुदये स्वक्षेपयुग्म

ध्यमः स्यात् ॥ निजनिजपुररेखा तं स्थिता योजनौघा

इसलवमितलिप्ताः स्वर्णमित्रे परप्राक् ॥९॥ अथ

ग्रहमध्यमकरणं ॥ खखवेनगलवहीनो द्युवृजोर्कश

भुक्ताः खतिथिहृत गणोनो लिप्तिकाद्यं प्रकाराः ॥ ग

इमे क्षेपांकाः राश्यादयः

स	चं	उच्च	रा	मं	बु.के	गु	शु.के	श	ग्रहाः
११	११	५	०	१०	८	७	७	९	रा.
१९	१९	७	२७	७	२९	२	२०	१५	अं.
४१	६	३३	३८	८	३३	१६	९	२१	घ.
०	०	०	०	०	०	०	०	०	प.

णमनुहतिरिंदुः स्याद्विभागहीनः खमनुहृतगणोनो लिप्तिकाद्यं एरवेः ॥१०॥ नवहृतदिनसं

= श्रीरामादिक केन्द्रहीनः = ९ इतिवेंदुः

सूर्योदये लंकायां मध्य साऽर्कोदये मध्यो ग्रहः स्यात् पर्थ = ८ तस्य स्वदेशीयकरणाय संस्कारमाह निजनिजेति = ७ = इत्यर्थः

= इहापि विकल्प स्यान्नेह स सर्वत्र

= वक्ष्यमाणरीत्या विहितो यः गणो जोरः =

= अहर्गणः =

स्वदेशरेखातः पश्चिमे धनं पूर्वे ऋणमित्यर्थः अयं संस्कारो गतिभूयस्त्वेन चंद्रस्यैव कर्तव्योऽन्येषां तु गतेरल्पत्वात् कर्म गौरवात् च न क्रियत इति बोध्यं वस्तुतस्तु सर्वेषामपि स्वदेशांतरं दातव्यमेव = ८

घस्रं त्रितुंगं लब्धं भवति खनगभक्तद्युव्रजोपेतलिप्तं ॥ नवकुनिरिषुवेदैर्घस्रसंघाद् द्विधाप्ताः कलल
वकलिकेकां स्याद् गुरुश्चक्रमुखः ॥११॥ दिग्घ्नो द्विधा दिनगणोंककुभिश्छिद्रो लैर्भक्तः फलांशकक ला
विवरं कुजः स्यात् ॥ त्रिघ्नो गणः खवसुदस्रलवयुगस्त्री घ्नकेंद्रलवाद्यहि गुणगणेन लिप्तं ॥१२॥
घुपिंडो केंभक्तो लवाद्यो गुरुः स्यात् घुपिंडात् खवह्नलाप्तलिप्ताविहीनः ॥ त्रिनिघ्नद्युपिंडो द्विधा गुणैः क्रिया
द्यो खाप्तांशयोगो भृगो राहुकेंद्रं ॥१३॥ खाग्न्युद्धृतो दिनगणोंशमुखः शनिः स्यात् षट्पंचभूद्धृतगण
फललिप्तिकाढ्यः ॥ गोऽष्टांग जार विगतिः शशिनोऽभ्रगोऽब्धाः पंचाग्नयोऽथ षडिलाब्धय उत्र भुक्तिः ॥
१४ ॥ राहो स्त्रैयंकुशशिनो सूर्यजं द्युरामा त्रैर्को खिनो त्रिबलकेंद्रजवांशहिस्राः ॥ लिप्ता जिना विकलि
काश्च गुरोः शरा खं भुक्ता भुकेंद्रगतिरुद्रिगुणाः शनेर्द्वे ॥१५॥ सौरो कोपि विधूच्चमंकुककलिकोना ज्ञो गु
रुश्चार्यजो स्फुगा हृत कुजश्च केंद्रकमथार्ये से षुभागः शनिः ॥ शौक्रं केंद्रमुशार्यमध्यममिती सेयांति दृक्
तुल्यतां सिद्धैस्तेरिह पर्वधर्मनयसत्कार्यादिकं त्वादिशेत् ॥१६॥ इति श्रीसकलागमाचार्यवर्यश्री
केशवसांवत्सरात्मजगणेशदैवज्ञविरचिते ग्रहलाघवाख्ये सिद्धांतरहस्ये मध्यमाधिकारः प्रथमः ॥

वकहीनः क्षेपयुतः का ... ततस्तद्राशयो द्वाद ... राम ... कलभगणा ... तेनप्रवो ... जनाभाला ... भगणात् महूर्ते पर्वप्रान ... सुनो पर्याग्निनः संस्रत ... स्तेस्याप्राशति ॥ २

अथ यत्रालौस ... ध्यमाग तिः गो ... द्वादशादि ॥

इत्यासिरु ... ला तेको

१९ म केंद्रशादि ... ४५ न कलादि ... फले द्वयोरेकं ... १९ म ३ शादि ... ७३ म कलादि

प्रथमं कलंभागादि द्वितीयं कलादिस्तयो योगः ... तो ध्रुव ... सर्व ... तो गुरु ... कुस्यादित्य ... र्थः ॥ २

दीयो यहीलं ...

बल ... प दया ... प्रसाध्य ... तयो ... उत्पन्न ... २

= तस्य केंद्रस्य भुजस्तस्य भागाद्यंशाः तेषां खेचरलवो नवघ्नाः शराद्रि तेन कृताः भाष्य भुलि
लायनखाः २० ते पृथक्स्थाप्याः तेषां गोंशोनं नवघ्नाः तेन कृतैः दिः नगभुजिः ५७ लब्धाः = सूर्यमंदोच्चं २।१८।०।०

राशित्रयं भुजे नोनं कोटिसंज्ञं = २

३ राशिभ्य ऊर्ध्वं पदज्ञः शोधयेत्
६ राशिभ्य ऊर्ध्वं षड्भाल्याः २

अंतरितं कार्य

ग्रह	श	शु	गु	बु	मं	रा	उ.	चं	सू
ग्रहाणां भुक्तयः									
घ. प.	२ ०	३७ ०	५ ०	१८६ २४	३१ २६	३ ११	६ ४१	७९० ३५	५९ ८

॥ अथ स्पष्टाधिकारं प्रारभ्यते ॥ दोस्त्रिभोनं त्रिभोर्ध्वं विशेष्यं
रसैश्चक्रतोऽङ्काधिकं स्याद्भुजोनं त्रिभं ॥ कोटिरङ्कैः ककं त्रिभि
भैः स्यात्पदं तत्र यन्मंदोच्चं भपाद्द्वयोः श्राण भवेत् ॥ १ ॥ मंदोच्चं ग्र
हवर्जितं निगदितं केंद्रं तदा खेचरं बुधैः ॥ केंद्रे स्यात्त्वं मतौ फलं क्रिय १ तुला ७ दौ युतो विधेयं रवेः ॥ कें
द्रं तद्भुजभागखेचरलवोनघ्ना नखाप्तास्तिपथ कु ॥ तद्भाग्रोननगैर्भुजैः पतिहृताः स्याद्दशकाद्यं
फलं ॥ २ ॥ विधोः केंद्रदोर्भागषष्ठोननिघ्नाः खरामाः ७ थक् तन्नखांशोनितेश्च ॥ रसा हेहृतास्ते
लवाद्यं फलं स्याद्द्वयोर्वीरे स्फुटौ संस्कृतौ स्तश्च ताभ्यां ॥ ३ ॥ केंद्रस्य कोटि लव खांग्वि लवोननिघ्ना
रुद्रा रवेस्त्रिकुहृताः शशिनो हि निघ्नाः ॥ स्वांगांशकेन सहिताश्च गतो धनर्णी ॥ केंद्रे कुलीरमृगमुख
द्रुगते स्फुटा सा ॥ ४ ॥ मेषादिगे सायनभाग सूर्ये दिनार्धजाभा पलभा भवेत्सा ॥ त्रिस्था हतास्युर्द्वि
गाभिर्भुजंगैर्दिग्भिश्चराद्धा निगुणोद्धृतांत्या ॥ ५ ॥ स्यात् सायनोष्णांशुभुजर्क्षसंख्या ॥ चरार्धयोगो

अयनांशयुते रवौ राशि भागकलादि नाम्ना पामिते सति = २

तद्दिने मध्याह्ने समभुविस्थापित हादशांगुलशंकुजा = २

= मंदस्पष्टी केंद्र मंदकेंद्रवि स्पष्टः =

केंद्रभुजात् रेखा दिफलत्रयस्य वृंदः पात्यः

तान्यां स्वस्वच मंदफलाग्रं संस्कृतौ धनं चेत्फलं युक्तौ स्यात् चेद्धीनौ रवींदू स्पष्टौ स्तः = ४

२ विषमपदं १
३ समपदं २
९ विषमपदं ३
१२ समपदम् = ४
ग्रहेलपपरपोन

प्रथमं राशित्रयं विषम पदं ततो द्वितीयं समपदं ततस्तृतीयं समपदं चतुर्थं समपदमित्यर्थं । ता ताधिकारे सो पयोगो भावी = २

यथा मी हनेदे ६ रूपा
त्रिस्था चरखंड
७ १० ७०
७ ८ ५६
७ १० ७०
त्रिनं. २३

लवभोग्यघातात् ॥ खाग्न्याप्तयुक्स्वं तु चरं धनर्णं ॥ तुलाजषड्भे तपने त्वथास्ते ॥ ६ ॥ देयं तु चरं मकरेण
विलिप्तिकासु ॥ मध्यौ द्विघ्नौ द्विगुणोनवोद्धृतं कलासु ॥ मौ ग्रहौ मणिफलं लवे थवे दाद्ध्यब्ध्यनः खवस
हृतः स्वाकोयुनाश्राः ॥ ७ ॥ भक्तौ वा कविधो हृ वायमेकुभियो ताततिथिः स्यात्तु फलं ॥ शर्वाया तिथिं
ततान्वे पति लभोग्यखवाति प्ता स्तमाः ॥ भुक्तौरितर भाजिता स्व घटिकायाते ष्यकाः स्युः क्रमात् ॥ रवी
न्दूकरणं बबाहृततिथिर्दि घ्नाद्वितष्टं भवेत् ॥ ८ ॥ तत्से क स्वपरे दलेथ शकुनेः स्युः कृसभतो नरा ॥
दर्शांत्याथविधा स्वसार्कसित गालिप्ताः खखाष्टोद्धृताः ॥ यातैष्यत्ताभयुती क्रमात् गगनषट् नि
घ्नेंगतेष्यतया ॥ निंद्रौ भुक्ति हृते जवे व्यविहृते याते ष्य नाड्यः क्रमात् ॥ ९ ॥ इति श्रीसकलागमा
चार्यवर्यश्रीकेशवसांवत्सरात्मजगणेशविरचिते ग्रहलाघवाख्ये सिद्धांतरहस्ये चंद्रार्कस्पष्टी
करणाधिकारो द्वितीयः ॥ खेभमूर्छमकृताद्रिभूभुव उदध्यगोर्व्यो दृग् ॥ दशौ नवनगाश्विनो
तदृशानाश्रगा गनयः ॥ गुणं करहनाः खखाब्धयः भोगरामाः क्रमा ॥ नवांबुधिदृशो

नभःक्षितिभुवश्च लांकोऽस्मै ॥ १ ॥ खं भकृताः कुवस्रवाद्रिभवाः खतिथ्यो ॥ बांद्रीदवो नवनवक्षि
तयोऽर्कपक्षौ ॥ ग्रकौश्विनः शरखगक्षितयो क्षतिथ्यो ॥ गोब्धे खमाभुकलजाः स्युरिमे विदः का
॥ २ ॥ खं तत्त्वानि नगाब्धयो वृषषद्काः पंचेभा गजखेचरा रसाशाः ॥ नागाप्राद्रिदिशो नवाहयः षट्
षब्धिः षड्गुणा नभो गुरोः स्युः ॥ ३ ॥ खं मंगैरंगैस्तुल्या रसयमभुवः षट्कं धतयो रिसिद्धाः पक्षा
ग्नयं उदधिनारा चवरहनाः ॥ ६ भन्यो दन्वंतः खजलधिकृताभ रसकृता ॥ स्त्रिवेदो दन्वंतो रस
यमगुणाः खं ॥ खलुंनगाः ॥ ४ ॥ खं मिषुच्छितयो गजौश्विनो ॥ गादहनानागकृताः पयोधिबाणाः
॥ द्विरगेषुमिताहुताशबाणाः ॥ शरवेदास्त्रिगुणाधृतिः खमार्के: ॥ ५ ॥ मोमाकीज्यविहीनमध्य
मरविः स्पष्टा भुकेंद्रतुवि ॥ दृग्वा रुक्मिद्दरसाद्विभिन्नमाश्रुद्धं तं द्राग्दिनैः ॥ भकोः खाद्रि

शी	०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
मं	०	५८	११७	१७४	२२८	२७९	३२४	३६४	३९२	४००	३६८	२४९	०
बु	०	४१	८१	११७	१५०	१७८	१९९	२१२	२१२	१९५	१५५	८९	०
बृ	०	२१	४१	६८	८५	९८	१०६	१०८	१०२	८२	६६	३८	०
शु	०	६२	१२६	१८६	२४६	३०२	३५४	४०२	४४०	४६१	४४२	३२८	०
श	०	१५	२८	३९	४८	५४	५७	५७	५३	४५	[illegible]	[illegible]	[illegible]

इमेशीघ्रांका भौमादीनां ग्रहाणाम

फलं क्रमाद्विहगतां कोसौ नयशाहिता ॥ बा
बांद्वालं कुलश्चहीनयुगयं द्विगहृस्रे वाघं
फलं ॥ ६ ॥ खं गोश्विनोद्रिमकृतो नगजान

पंचमभमेवकोष्ठे ५७ ते याः स्फलीनारकृयं ५७
बुधस्यनोः शीघ्रकेंद्रमहगणाद्युत्पन्नमेव = ४

भौमस्वनिगुरुःसंमध्य भौकोः शीघ्रार्चेन तत्ता
दृनः स्तेषां शीघ्रकेंद्र मितिरहस्यम् = ५
पंचदश्चानकोनविशि दशादिरूपात =

बाणाः ॥ सिद्धेंदवः खदहना दितयोः स्वजौ काः ॥ मांदौ बुधस्य खमिनाः कुदशो ऽ पञ्चा ॥ द्वाः
णानलमिता रसवाह्नयः स्युः ॥ ७ ॥ खेंदुदस्रा नवाग्नयो हुदधयो ना ना नगा ना गुरोः ॥ भुक्
स्यां मरसेषु शैलविश्वे मनवो द्विबाणचंद्राः क्रमात् ॥ खं गोऽश्वाः खवहनताः खषट्नगनगागो बोत्रिन
दाः शनेः ॥ भुक्त्यादिषड्गिनागत हतः स्यां मंदकेंद्रकुजात् ॥ ८ ॥ मृदुकेंद्र भुजांशकादिना
ताः ॥ फलं मंदकं प्रगतं स्तदूनितं ब्याप्त ॥ परिशेषहता दिनाप्रयुक्तो ॥ दिगंशकः फलमंशकादिमांद

भौमादीनां मंदांकाः								मंदोच्चं	
	०	१	२	३	४	५	६	भौमादीनां	
मं	०	२९	५७	८५	१०९	१२८	१३०	मं	४।०।०।०
बु	०	१२	२१	२८	३३	३५	३६	बु	७।०।०।०
बृ	०	१४	२७	२९	४८	५५	५७	बृ	६।०।०।०
शु	०	६	११	१२	१४	१५	१५	शु	३।०।०।०
श	०	१९	४०	६०	७७	९९	९३	श	८।०।०।०

॥ ९ ॥ शीघ्रध्यमे चरफलस्पष्ट लविधाय ॥ त
स्मार्थं मांदम खिलं प्रविधाय मध्ये ॥ द्राक्केंद्र
केंपिंचविलोमं मतं श्रशीघ्रं ॥ सर्वं च तत्र वि
दधीत भवेत् स्फुटास्ते ॥ १० ॥ मंदांका तर मा
र्गसुगुरूणां ॥ भकं बाणनगैः शरैः खरामैः ४

विदधीत इत्यपि पाठः — ० तत्र मंदस्पष्टग्रहे = २

=शावत केंद्रकुलीर तृणपहयगते इति वत = इतो मध्य मायी गते पुषस्पुक पोरवि गतापि =

॥ विद्रुग्वोऽद्रिगुणाः शैलरुद्रास्ततत्तु दस्रा व्योमवदितौ मृदुस्फुटास्ता ॥ ११ ॥ भौमाद्यस्तांकविवरं शरहृत

स्वबाणाः प्राग्वद्विहृतकृतहृत् संद्विगुणास्त्वमके ॥ तद्धीनयुग्दलयचयेच मंदस्फुटास्ता ॥ स्पष्टा एव

द्रुकर्णास्तास्तिनाहृद्वक्रा ॥ १२ ॥ शुक्रारयोश्चलभवौ स्यगतौ यदांकाः ॥ शोध्यांप्राक्काः पतिताः स्य

गुणस्यः ॥ येत्वाभगा हि विहृता स्वस्वजोद्भवकाः ॥ देयास्तु शीघ्रफलवत्स्फुटयोः स्फुटौ तौ ॥

१३ ॥ कुजबुधभृगुजानां चेच्चलांकोऽतिमः स्यात् शरहृतपरिशोध्यां प्राग्नगाद्यैर्विमक्ताः ॥ फलमि

षुदहनैर्गुक्सप्तगोभिर्विबाणैर्भवति गतिफलं स्यात्तद्दानैव हर्वी ॥ १४ ॥ त्रिनृपैः शरजिष्णुभिः श

राकैर्नगभूपैर्विभवैः क्रमात्कुजाद्याः ॥ चलकेंद्रलवैः पुयांति वक्रं भगणोत्तैः पतितैर्व्रजंति मार्गं ॥ १५ ॥ द्वि

तिजोऽब्धिभैकुरदातिहर्वेगुरुकृतैर्दैरविजस्तुसप्तचंद्रैः ॥ स्वस्वोदयभागसंविहीनैर्भगणैः शीघ्रपरैर्व्रजंति पश्चा

स्तं ॥ १६ ॥ स्वप्रारैश्चजिनैः परैर्नभन्वौ गुरुदयास्तौ तद्दिने नगाद्रिभूमिः ॥ उदयो नखैः स्वाहीदुभिः ॥

प्रागस्तो दिग्दहनैश्चषरसुरैः स्यात् ॥ १७ ॥ वक्रोदयादिगतांशकतोधिकाल्पाः ॥ केंद्रशकाः

ह्रस्य ५० सीरस्थेः शीघ्रकेंद्रभागैः पश्चिमदिशि उदयः =

द्वितीय शीघ्रफलं नाम धनेयकतेष्वातर =

शीघ्रकेंद्रस्य पंचदशाहृते भागेभ्यो ये शेषा स्ते पच कृष्णाप्या: एकत्र संभूस्य: ये लब्धा: शोध्या: तयोर्मध्ये ऊनाशा: =२

=तत शरहृतका दिर्घका =

मंदफलस्य स्पष्ट मंदसिद्धा

=सर्वफलमतिप्रकोर नवमानः = भौमाद्यस्तांकविवरमित्या दिना साधितं मकलं

द्वितीयशीघ्र केंद्रवे:

तृतीयस्थीशा: नौ २८ उ १४ श ५

२८० रहिते: ३२२ भौमस्य ३६९ गुरो: ३४३ शने: मंदशीघ्रः

द्वितिसुतात् द्विहतात्त्रिभक्ताः ॥ सौंकांशकाद्दशहतात् गहृतात्कुभक्तात् ॥ वक्रा घस्रा भदिवसैः क्रमशोग

तेषां ॥ १८ ॥ सर्वास्तादुदयः परे न ज्ञुगति स्तायास्तमेज्ञुहमा ॥ मार्गीस्तोत्र वदं तदं तदहनाब्धा ज्ञोंशदंतै

र्द्विनेः ॥ चांद्रस्यास्तरतः परं त्वथ भगोस्तह्रद्विमास्यां तता ॥ स्त्रामिं मघिभुवां क्षिणविवरलैः केनाद्य मासै

:क्रमात ॥ १५ ॥ भौमस्यास्तादुदय कुटिला ज्ञे त्वमौद्यं क्रमात्स्यात्मासैर्वेदैरथ दशमितैर्लीचनाभ्यां च

द्विभिः ॥ जीवस्याब्धौ सचरणयुगैः सागरैः सांध्रि वेदैः सौघ्रेकेनाब्धियुगदहनैर्रर्क्षशुक्रेस्तथार्कैः ॥ (

२० ॥ इति श्री सकलागमाचार्यवर्य श्रीकेशवसांवत्सरात्मज गणेशविरचिते ग्रहलाघवाख्ये सि

द्धांतरहस्ये सप्तमोधिकारस्तृतीयः ॥ लंकोदयाविघटिका गजभानिगोंकदस्रा त्रिपक्षदहनाः २७

८।२९९।३२३ क्रमगोत्क्रमस्थाः हीनान्विताश्चरदलैः क्रमगोत्क्रमस्थैर्मेषादितो घटत उत्क्रमतः

स्त्विमेस्युः १ तात्कालिकार्कः सायनस्योदयघ्ना भोग्यांशाः खत्र्युद्धृतो भोग्यकालः एवं याताश्रो

मैर्वियातकालो भोग्यः शोध्योभीष्टनाडीपलेभ्यः २ तदनु विशोध्यं ग्रहोदयांश्च शेषं गग

तात्कालिकसायनसूर्यभुक्तभागास्त्रिंशतः शुद्धा भोग्यांशाः ते स्वोदयेन गुण्याः त्रिंशता भाज्याः फलं भोग्यकालः ३

पलात्मिका:

॥ अथ त्रिप्रश्नोदाहरणं ॥ ॥ लंकोदया विघटिका गजभानि २७८ गो ककदस्रा २९९ स्त्रिपक्षदहनाः

तुलात:

३२३ क्रमगोत्क्रमस्थाः हीनान्विताश्चरदलैः क्रमगोत्क्रमस्थैर्मेषादितो घटत उत्क्रमतस्त्विमे

स्वोदयाः

स्युः १ तत्कालार्कः सायनोऽस्योदयघ्ना भोग्यांशाः खत्र्युद्धृता भोग्यकालः एवं यातांशैर्भवे

सूर्योदयात् तदन्तरराशीनां

द्यातकालो भोग्यः शोध्योऽभीष्टनाडीपलेभ्यः २ उदयांश्च ततो विशोध्य शेषं गगनगुणघ्नं भमभु

द्धृतं लवाद्यं युतमजमुखभैरशुद्धपूर्वैर्भवति हि लग्नमदोऽयनांशहीनं ३ भोग्यतोऽल्पेष्टका

लात्खरामाः हता स्वोदयाप्ताशयुग्भास्करः स्यात्तनुः ॥ अर्कभोग्यस्तनोर्भुक्तकालान्वितो

षष्ठिभक्तो घट्यादिः सायनौ

युक्तमध्योदयोऽभीष्टकालो भवेत् ४ ॥ यदि तनुदिननाथावेकराशौ तदंशांतरहत उदयः स्या

एकराशौ सायनार्कात् सायनोदय: इष्टकाल: ६०

त्खाग्निहृत्त्विष्टकालः ॥ इनत उदयऊनश्चेत्सशोध्यो द्युरात्रान्निशि तु सरसभाद्रकात्स्यात्तनू

रिष्टकालो ॥ ५ गोलौस्तः सौम्ययाम्यौ क्रियधटरसभे खेचरेऽयायनेतेनक्रान्कीटाद्यषड्भे ॥

(left margin) भुक्ता तदैः भुद्धैः = ४

(left margin) सायनयोः सूर्यलग्नयोर्मध्यवर्त्तिलग्नमानयुतः = ३

(right margin) स्वदेशीयचरखंडैः

(right margin) × अवंतियाम्योत्तरयोजनानि संगुण्य वारोरसभाजितानि हीनाधिकांगनखेषु कुर्यात्प्रायाकुवेदैः फलमंगुलादि १ अन्यच्च अवंतीयोजनेश्च वारोर्भक्ते यत्फलं पंचांगुलेभ्युतं घो ज्यमुत्तरे दक्षिणे स्त तामृ १२५

ग्र०
६

ऽथ चरपलयुतोना स्तु पंचेंदु१५नाड्यः घस्नार्द्धं गोलयोः स्यान्तद्युतखगुणः३० स्यान्निशार्द्धं तथा

स्तछायेषुघ्नात्तभायाः कृतिदशम१०लवोनाथ माशाः पलांशाः ६ यातः शेषः प्राक्परत्रोन्नतः स्या

त्कालस्तेनोनं द्युखंडं नतः स्यात् अत्तछायावर्गतत्वांशयुक्ता मौर्व्यंडाः स्यादंगुलाद्योऽत्तकर्णः ७

सायनरवेः=४ वेदेशाः११४शरहतशराद्यरहिताः सौम्यानुदग्गोलयोर्हरिघ्ना घटिकार्द्धयुक्तं तत्कृतेर्युक्पदः समा

ख्याः स्मृताः चेत्सार्द्धत्रिकु३० तानंतयदंधिकं वेदाहतं तद्वियुक्तस्यष्टोसौ तद्युक्तहरस्त्वभिमत

ःस्याद्दत्तकर्णोहृतः ८ द्वि१०घ्नाप्तभाहतेचरं स्वगुणांहृन्निघ्नं स्वेष्टं पशयुग्युगभवान्वितमत्र

इष्टभाकृति=२ भाज्यः कर्णोंगुलादिकइहेष्टहराप्तभाज्यः कर्णोर्कवर्गविवरात्पदमिष्टभा स्यात् ९ कर्णः स्यात्प

नतरहितदिनार्द्धमुन्नत घट्यः स्युः प्राक्कपालेग ताः परत्र गम्या इत्युक्त मपि धीमता ज्ञायते=१

दंमकभाकृतियुतेस्तत्कमभाज्यो हरोऽभाष्टस्तत्पलकर्णघातरहितो मध्यो हरो घ्नाहतः चेद्वेदं

कधरा१९४धिकः पदघ्नतो वेदांकभू१९४नाड्यः साप्तोनस्तत्पदं घटीमुखनतं स्याद्दिनार्द्धवियुक्तं १०

लीलावत्यां यथा सावयवांकस्य मूलानयने तद्वारं इत्यं प्रथमं सवर्णितं कार्यं पश्चात्स्यत्कां स्यादितिमूलमानेयं॥ उ०

स्यत्कां स्याद्विषमा [illegible] त्कार्ति द्विगुणयेन्मूलं समे तद्धृते स्यत्का लब्धकृतिं तदादिविषमाल्लब्धं द्विनिघ्नं न्यसेत् पंक्त्यां पंक्तिहृते समेत्य

विषमात्सा त्वात्प्रवर्गं फलं पंक्त्यां तद्द्विगुणं [illegible] से कं षष्ठिघ्नं विकलान्वितं द्विगुणेन द्वियुक्तेन [illegible]

उदयादामध्यान्तं पूर्वकपालः ततोऽस्तान्तं पश्चिमकपालः नतं तमुन्नतं कमात्स्वपरं वेत्स्यु च्यते॥२=

अथ विलोमविधिमाह

प्राग्नीतः=

यस्य क्रांतिः साध्या तस्मात्सायनाद्भुजः कार्यः ततो राशयस्त्रिंशद्गुणिता अधोभागायुता अंशाः स्युः तेषां दशमांशो ग्राह्यः तत्संख्यामि-
तखंडानां योगः कार्यः। ततो भुजशेषस्य भोग्यखंडस्य च घातो दशभिर्भाज्यः फलेन सह योगो योज्यः स च दशभिर्भक्तो ऽंशादिका
क्रांतिः सर्वत्रानेनैव श्लोकेन क्रांतिरानेया॥ अनेनैव संवादी परः श्लोकः॥ ऽऽ २=

स्युः खंडानि खवाह्नयो ४० वरकृताः ४० शैलाग्नयो ३७ व्यग्नयः ३४ त्रिंश ३० न्तत्त्व २५ धृती १८ नव १२ वा-
रिनिधयः ४ स्तैः सायनांशग्रहात् वाहूंशा नकु ९ भागसंख्यकयुतिः शेषैष्यघाताद्दशाप्ताद्दि-
१० विहृतां लवादिरपमस्तद्दिक्स्वगोलाद्भवेत् ११ चत्वारिंश ४० दशीति ८० रदाद्रिकुभुवः ११७
कृतेंदवो १५१ भूधृती १८१ षट्खाक्षीति २०६ जिनाश्विनो २२४ गविकृती २३६ खाब्ध्याश्विनः २४०
सायनात् खेटदोर्लवादिग्लवप्रमगतां क्रांतिं तद्गुणागतां शेषघ्नां दश १० लब्धियुग्दश १० हृतो
शाद्योऽपमः स्यात्स्वदिक् १२ षट्षडिषुद्विधिद्विकुभिरंकैः खेटभुजांशादिनांशमितैक्यं शेषहतैष्य-
दिनांशयुतं वांशाद्यपमः सुखसंख्यवहृत्यै १३ सायनखेटभुजांशदशांशोनघ्नधृतिः १८ स्तु-
तलेद्विनगाप्ता ७२ लब्धविधुकुसंदलाब्धिहृतो ऽंशाद्यपमो निजगोलककुब् वा १४ ततो दला-
निशाध्ये तिथि १५ घ्नशेषमैष्यहृत् तिथि १५ घ्नभुक्तसंख्यया युतं भवति दोर्लवाः १५

सायनग्रहो याम्यगोले चेद्दक्षिणा सौम्ये चेदुत्तरा =२

स्थूलक्रांतिसाधनमाह=४

खंडके विना क्रांतिसाधनमाह=२

अथ विलोमेन क्रांतितो भुजांशज्ञानमाह=२

लघुखंडकानि=२

ग्रं: 7

सूर्यविनाक्रांतिसाधनमाह=१

पंचदशघटीभ्यो दिनार्द्धे अधिके सौम्या न्यूने याम्यास्तर्यः=२

उन्नताद्दृक्कर्ममाह=४

क्रांतिगुणादिकः कर्णः स्यात्तदसमर्कभाकृतियुतेष्टि युक्तः=५

ततो दलानि शोधयेदितिरीत्या=६

विलोमनयंत्रभागेभ्यो नतमाह=१

घुदलतिथिवियोगस्तद्दिनाद्यंतरं स्यादथ निजगर्जभागो वेतमत्तप्रभाघ्नं दिनकृदपमभागास्त

त्व २५ लिप्तायुताः स्युर्द्युदलकृतपदस्थे तेक्रमाद्याम्यसौम्याः १६ क्रांतिसत्तज संस्कृतिर्नतांशा

स्तद्धीनानवतिः ९० स्युरुन्नतांशाः दिनमध्यभवास्तेतोपि येस्युः क्रांत्यंशा लघुखंडकैः परास्याः

१७ नवति ९० गुणितमिष्टमुन्नतं द्युदलहृतं फलभागतोऽपमः कथितपरगुणस्तद्दृक्तारवि

नवपद ६९१२ भवलोधवा भवेत् १८ तरणिनवरसाः ६९१२ अवोहृताः परविहृता अपमो भवे

त्ततः दिनदलगुणिता भुजांशका नवति ९० हृता अथवेष्टमुन्नतं १९ क्रांतिसत्तज संस्कृतिर्न

तांशामध्यास्तेंग ६ हृताः पृथक् स्वनिघ्नाः युक्ताः पृथगास्थिते यमाश्वाः शाकैस्तापतिता भवेत्सुरा

स्याः २० घटीदल ०।२० युतं नततिथि ५ गुणं दिनार्द्धहृतं कृतांकृतमिदं परामिहतमब्धिकृद्धो

द्धृतं गजाकृति २२८ युतं यमाहृतपरोनितं तत्पदं रसघ्नमंनतोऽन्नितं स्युरितियंत्रभागा नताः

२१ सरीमनतभागकारस ६ हृताः फलं वर्गितं द्विरनिघ्नपरयुग्गजाकृति २२८ वियुग्युगेशा २४

एकदिशि योगो भिन्नदिशि वियोगः=२

उन्नतांशाः=३

लघुखंडजा क्रांतिः=४

७

हतं परोऽद्युतमतः पदं दिनदलघ्नमक्तं द्युघ्नं २५ हृद्घटीमुखनतं भवेद्धि रहितं खरामैः ३० पलैः २३ खाङ्क ९० घ्नोन्नतघटिकादिनार्धभक्ता भागाः स्युस्तदपमजांशकाः परघ्नाः सिद्धा २४ प्तानि गदितवृत्ततो भुजांशास्तत्काले स्युरिति च यंत्रजोन्नतांशाः २३ अभिमतयंत्रलवास्ततोपमो सो जिन २४ निघ्नः परहृत्ततो भुजांशाः द्युदलघ्नाः खनवो ९० द्धृताः कपाले प्राक्पश्चाद्घटिकाः क्रमाद्गतैष्याः २४

उन्नतांशोपमज्ञं कालमाह

यंत्रलवोऽपक्रांतिलवाप्ता वह्निभदस्राः २८८ स्यादिह कर्णः कर्णहितास्ते २८८ स्यादपमो तो वा भुजांशाः हुलवास्ते यंत्रलवा वा २५ अथ दिक्साधनमाह वृत्ते सम भूगते तु केंद्रस्थितशंकोः क्रमशो विशत्यपैति छायाग्रमिहापराच पूर्वा ताभ्यां स्याद्यतिमेकदिक् च याम्या २६ वार्कक्रांतिलवाद्य कर्णनिहतिर्भाकर्णनिघ्नी नभो नागन्या २५० प्तार्कविदिग्भुजोऽयं स दिशाढ्य २ घ्नातभासंस्कृतः केंद्रे मौर्व्युत्तौ सपूर्वगुणवन्नागतास्य देयो भवेद्याम्यादिक् स भुजाद् केंद्रमिलितारज्जुस्तु पूर्वापरा २६ द्युमानखगुणांश २० तरं शिवगुणं ११ दिनेत्याधिके ह्यपागुदगर्धानुद भवति यंत्रभागापमः वसु

केंद्रे हस्तस्यायमर्थः समभुवि केंद्रे अभीष्टछायापरिमितेन सूत्रेण वृत्तं कार्यं तद्वृत्तकेंद्रस्थशंकुछाया सूर्यक्रांत्यंशानां श्रुतकर्णस्याप्योन्यघातः कार्यः स पुनरिष्टछाया कर्णगुणितः सार्धत्रिशतीभक्तः अंगुलादिकभुजः स्यात्सायन सूर्यगोलात्तस्या दिग्ज्ञेया = ८
... गच्छति तत्र चिह्नं कार्यं तस्माच्च गतस्य भुजो याम्यश्चेद्दक्षिणायां उत्तरश्चेदुत्तरस्यां भुजपरिमितांगुलैः पूर्वा गुणवृत्तसरलज्या वृद्धयः एवं कृते यो भुजो भवति स याम्योदक् दक्षिणोत्तरा ज्ञेया। यश्च भुजोऽस्तस्तस्य पूर्वा केंद्रपर्यंतं निहितारज्जुः पूर्वापरा स्यात्

तेभ्यो भागेभ्यो लघुखंडकौ गनीतक्रांतेरंशाः = २

सर्वचिह्नात्पराचिह्नपर्यंतं वृत्तं कार्यं पराचिह्नात्पूर्वाचिह्नपर्यंतं च वृत्तं कार्यं तत्र एवं कृते मत्स्याकारो रेखया ते मत्स्यमुखपुच्छगता रज्जुर्दक्षिणोत्तरा भवतीत्यर्थः = ७

उन्नतकालाद्यंशोन्नतांशज्ञानमाह = १

ततो दलानि शोधये दिक्कुक्रांत्याद्या = २

इष्टकर्णादुन्नतांशज्ञानमाह = ५

प्राक्कपाले यंत्रविंशतित नपश्चिमा अपराधेयंत्र निर्गघतित तत्पूर्वादि ग्वोध्या = ६

स भुजः याम्यदिशाया सदा दक्षिणयाद्विगुण यापलभया संस्कृतः समदिशियुक्तो भिन्न दिशि पतरितः स्फुटः स्यात् = ३

इकर्मसंस्कृतस्याग्रहस्य वक्ष्यमाण स्फुटस्यारसंस्कृताक्रांतिः स्फुटा भवति = २

योगांतरंवा ततोहानिशोधयेदित्यादिनाभुजांशाः

८ घ्नुभमयसंस्कृतिर्नवतियंत्रभागांतरोद्भवापमहता ततोभुजलवादिगंशाः स्मृताः ॥ २७ सम

मुविनिहते तुरीययंत्रे स्पृशतियथाच दिगंशकाग्रकेंद्रे अथलंबविभोंतकेंद्रसंस्थबीका

भाग्रदिशोत्रयंत्रगाः स्मृः २८ क्रांतिःस्फुटाभिमतकर्णगुणान्हृतकर्णनिघ्नीखखाद्रि ७००

हृदयंक्रमदिग्भुजः स्यात् संस्कारितोयमदिशान्तभया स्फुटासोत द्युगभाकृतिवियो

गपदंचकोटिः २९ शास्याप्रागाः परखेचरे परमुखीप्राक्खेचरे प्राङ्मुखी विंदोः कोटि

मतोभुजं स्वदिशितन्मध्ये प्रभां विन्यसेत् विंदौ भग्रगशंकुमस्तकगते सूत्रेनलं खेख

गंकेविंदुस्थनराग्रभाग्रकगते सूत्रेनलेनोकयेत् ३० इतिश्रीमादेवज्ञविरचिते सि

द्धांतरहस्ये लग्नादिछायायंत्रभागादिकसाधननलिकाबंधाधिकारस्तृतीयः ३

भुजकोट्योर्मध्ये तिर्यक्छायां विन्यसेत् सैव कर्णः एवं जातत्र्यस्रक्षेत्रं विंदोरिति छायाग्रे शंकुः स्थाप्यः तस्यमस्तके विंदोर्हन्तमध्याद्भूतेस्त्रेयुद्दीक्ष्यस्थिरीकृते सूत्रगतान् नलिकायां यस्याः लिकंभुजादिकृतं तद्ध्रुवीभुमूलस्थदृष्ट्या खेग्राकाशे खगं ग्रहं विलोकयेत् अथ जलेद्रष्टव्ये चेत्तदा केंद्रे शंकुः स्थाप्यः तच्छंकुगात् सूत्रं छायाग्रपर्यंतं मध्ये नयेत् तत्सूत्रेनलः स्थाप्यः छायाग्रस्थाने जलपूर्णपात्रं स्थाप्यं तत्र नलमध्ये धोदृष्ट्या जले ग्रहं विलोकयेत् गुरुगम्योयंविधिः = ३

सि॰
८ ९

एवं यंत्रे स्थापिते पूर्वापराभिमुखं वृत्तिर्याम्योत्तरं इत्यर्थः सिद्धं = २

भुजवर्गस्य छकर्णानीतेष्टछायावर्गस्य च यदंतरं तत्समूलं कोटिः = ४

कोट्यग्रतः स्वदिशिज्याव भुजं न्यसेत् = ३

नवतिगुणितमिष्टभुजं तमित्यादिनासाधिते ष्टकर्णेन साफुटयकांतिर्गुणा पुनः पलकर्णेन गुणा साम्प्रतं अन्यः फलं भुजः स्फुट क्रांतिर्याम्या चेद्भुजो याम्य उत्तरा चेदुदक् समभुज्ये दिक्साधनेकृत्वा तत्र इष्टछायाख्या साध्ये नहन्तं कुत्वा तत्र दिक्साधनेवृत्ते हानि कार्या ततो विंदोर्हन्तमध्याद् दिक्पश्चिमकपालस्थे पश्चिमाभिमुखं विंदोः कोटिं न्यसेत् प्राक् पालेप्राङ्मुखी = २

८

अथचंद्रपर्वाधिकारः गतगम्यदिनाहत(दिनगतैः)युभुक्तेः खरसाह्वः प्राप्तविधुग्युतोग्रहःस्यात् तत्कालभवस्तथाघटी(गतैः)घ्न्याः खरसै६० र्लब्धकलोनसंयुतःस्यात् १ एवंपर्वतिथिशरद्रुर्कवाहोरिंद्वा १४ त्यंशाः संभवश्चेद्ग्रहस्य तेंशानिघ्नाः शंकरैः११ शैल७ भक्ताव्यग्ग्वर्कांशाः स्यात्त्यंशत्को(शरः)गुणादिः २ गतिंदिघ्नाशा ११ शांगुलमुखतनुः(बिंबं) स्यात्खरकचैर्विधोर्मुक्तिर्वेदाद्रिभि(सूर्यस्य)७४ रपहताबिंबमुदितं(चंद्र) नपात्वो७९ नाचांद्रीगतिरपहता(भक्ता)लोचनकरैः २२ रदा३२ घ्ना(राहुबिंबं)भूमास्यादिन(सू०)गतिनगांगै७ नरहिता ३ छादयत्यर्कमिंदुर्विधुं(चंद्रग्रहे)भूमिभाछादकछाद्यमानैक्यखंडंकुक(ग्रासः)तच्छरोनंभवेच्छन्नमेतद्यदाग्राह्यहीनावशिष्टं तुखच्छन्नकं ४ मानैक्यखंडमिषुणास(मूलं)हितं दशघ्नं छन्नाहतंपदमतः स्वरसांशहीनं ग्लौविंबहृत्स्थितिरियं घटिकादिकास्या

दक्षिणगोले कोंयम्योन्यूनं शरः स्थितिश्व्यते = २

व्यग्ग्वर्कस्य सौम्यगोले त्वे
तेर दक्षिणगोले त्वेयाम्यः शरः = २

सूर्यग्रहे = ३

चन्द्रछाद्यबिंबेनहीनंसम्या वदन्नशिष्यते ताना खग्रासः = २

एकादशराशिषोडशांशमारभ्य अन्यराशिप्रथमावयवपर्यंतं यगुर्वादिराशिभ्य ऊनः। अन्यराश्येकविकलामारभ्य चतुर्दशांशांतं द्वादशराशिभ्योधिको ज्ञेयः। एवं पंचराशिषोडशांशमारभ्य षड्राश्यंतं षड्भ्यूनः षड्राशिमारभ्य चतुर्दशांशं षड्भ्याधिको ज्ञेयः =४

न्मर्दं तथा तनुदलांतरखग्रहाभ्यां ५ युग्माहतैर्व्यगुभुजांशसमैः पलैः साढ्योना स्थितिर्विरहिता सहितार्कषड्भात् ऊनेथवा गावितरथाभ्यधिके स्थिती स्तः स्पर्शांतिमे क्रमगते च तथैव मर्दं ६ तिथिविरतिरियं ग्रहस्य मध्यः स च रहितः सहितो निजस्थितिभ्यां ग्रहणमुखविरामयोस्तु कालाविति पिहिता पिहिते स्वमर्दकाभ्यां ७ पिहितहतेष्टस्थितिविहृतं तत्स चरणम् २।५ युग्मसनमपीष्टं ८ त्रिभयुतोन रविः स्वविधुग्रहेऽयनलवाद्य इतश्चरखंडदलैः नगशरैर्द्युमितैर्वलनं भवेत्स्वरविदिक्त्वथ मध्यनताच्चयत् ९ विषयलब्धगृहादितउत्क्रवद्दलनमक्षपहृतं पलभाहतं उदगपाग्गिह पूर्वपरे क्रमाद्गसहतो भयसंस्कृतिरंध्रयः १० मानैक्यार्ध हता खषड्भपिहितान्मूलं तदाशांघ्रयः स्वच्छन्नं सखलेक युक्गदिताः स्वच्छन्नजाशांघ्रयः स व्यासव्यभया गुदग्वलनजाशांघ्रीन्दाया भुगाशाया स्पाद्ग्रहमध्यमत्रैव तदन्या

ग्रस्तास्तेन तविशेषः स्पार्शादिकं यदि विधोर्दिवसस्य शेषे यातेथवा द्युदलतद्विवरं स्वेस्तु। रात्रेस्तदूनितनिशाशकलं क्रमात्स्यात्प्राक्पश्चिमं नतमिदं वलनस्य सिद्ध्यै। विधोर्यदि घटीमितदिवसशेषे गते वा स्पर्शादि तदा दिनार्धतद्विवरं कार्यं दिनस्य शेषे प्राङ्नतं गते पश्चिमं नतं। एवं रवेरात्रिशेषे गते वा यदि स्पर्शादि तदा निशीथतद्विवरं कार्यं रात्रिशेषे [illegible] उभयोर्वलनयोरेकदिशायोगे भिन्नदिशि अंतरं

एवं नतवलनमुत्तरं परं तद्वलनं याम्यं =२ संस्कृतिः स्फुटं वलनाख्यो भवति =३

तन्वोः छादकछाद्यबिंबयोर्दले खंडे तयोरंतरं द्युगुणसहितं दशांघ्रं स्वग्रासगुणं ततो मूलं स्वषड्भहीनं चंद्रबिंबभक्तं फलं घटिकादि मर्दं =१

ग्रं० ९५

पर्वांतो हि स्पर्शमर्दरहितः पिहितं संमीलनं। स एव मोक्षमर्दयुतो पिहितोन्मीलनं =४

इष्टं स्पर्शकालिकं चेत्तदा स्पर्शस्थित्या मोक्षकालिकं चेन्मोक्षस्थित्या भाज्ये इष्टं स्वस्थितेर्यथा न्यूनं तथा कल्प्यं स्पर्शादिगते यदिष्टं तत्स्पर्शमोक्षाभ्यां गतैष्यं मोक्षे लिख्यः =५

त्रिभयुतोनसायनरविर्यत्र गोलेस्ति तद्दिशि स्पष्टः =६ मध्यः स च पर्वांतस्तात्कालिकं नतं तस्य द्युरात्रार्धमानांतरं स्थूलं वक्ष्यमाणराशिस्थूलं वा ग्राह्यं =६

[illegible]

नताद्यंचभक्तात्फलं राश्यादिः शेषं त्रिंशद्गुणितं पंचभक्तं फलं भागाः शेषं षष्टिगुणं पंचभक्तं फलं कलाः एवं गृहादि॥ नगशरैर्द्युखंडैः अत्रायनांशानयोज्याः =४

ग्रहमध्याभिमुखदिशि खग्रासस्तदभावे शेषकं भवति

आदिना मध्यमोक्षग्रहः

शास्थितः खग्रहः॥ ११ मध्याच्छन्नांशाघ्निभिः प्राक् च पश्चादिंदोर्व्यस्तं तत्स्पर्शमोक्षौ॥ खग्र

सूर्यग्रस्ताज्ञापि

स्ताः स्वच्छन्नपादान्परे प्राग्दत्वात्रेंदोर्मीलनोन्मीलने स्तः॥ १२ इति चंद्रपर्वाधिकारः॥ अथ

योगांतरं अक्षांशाः सदायाम्याः

सूर्यपर्वाधिकारः लग्नं दर्शांते त्रिभोनं पृथक्स्थं तत्क्रांत्यंशैः संस्कृतोऽक्षो नतांशाः तद्दि

द्विस्थः द्विहीनः दलितः द्विस्थोदत्तः १२

घ्नं २२शो वर्गितघ्नो हि कोर्ध्वोऽधोऽसौ घ्नूनः खंडितस्तद्युतः सः १ सार्कोहारः स्यात्त्रिभोनो

दयार्कविश्लेषांशाः १०शहीनघ्नशकाः हाराप्ताः स्याल्लंबनं नाडिकाद्यं तिथ्यां स्वर्णं वित्रिभे कर्का

तिथ्यां धनं चेदूनम् ऋणं चेद् ऋणं भगोः

धिकोने २ त्रिकुनिघ्नविलंबनं कलास्तत्सहितोनास्तिथिवद्यगुः शरोऽतः अथ षड्गुणलंबनं

तिथिवत् पृथक्स्थाप्याः कलाः २८ दा२८

लवास्तैर्युगयुग्विवित्रिभतः पुनर्नतांशाः ३ दशाहतनतसंभागोनाहताब्धेंदवस्तद्गहितस्वध्नतिर्लिप्ताः

अंशाः भक्ताः अवशेषं खः नतांशादिक शरः प्रारा

बड्भिराप्तास्त एव स्वदिगितिनतिरेतत्संस्कृतः सोंगुलादिः स्फुट इषुरमुतोऽत्रस्याःस्थितिश्छ

स्पर्शः मोक्षः

न्नपूर्वं ४ स्थितिरसहतिरंशा वित्रिभं तैः पृथक्स्थं रहितसहितमाभ्यां लंबने ये तु ताभ्यां ५

दशाहतनतभागैरूनागुणिता अष्टादशाज्जातं कलात्मकं फलं पृथक्स्थाप्यं अनेनाष्टादशकलाः त्रितापडंशाः कृताः कार्याः तथाहिताद्दिकृता त्मकं फलं अष्ट

दशाकलास्वपने यं ततोऽनष्टध्यतिवेत्स्वड्भ्यो भागेभ्यएको भागो ग्राह्यः। यदि कलात्मकं बष्टाधिकं तदा षड्भिर्भक्तं भागात्मकं कार्यं तद्भागस्थाने शोध्यं पुनस्ते स्ते पृथ

क्स्थाः भाज्याः फलं नतिरंगुलाद्या नतांशादक्षि लाक्षे नतिर्याम्या उत्तराक्षे सौम्या=२

द्विघ्नं शो वर्गितेति द्वाभ्यां मसंख्यया वस्थितः सा केशिरो भवति घ्नधिक खं तत्र संस्कारमाह चेदि ति=४

सूर्यस्य पश्चाद्दतैः स्पर्शः प्राग्दतैर्मोक्षः=९

तस्य त्रिभोनलग्नस्य स्फुटं डानी त्यादिना क्रांतिः साध्या=

अत्र त्रिभोनलग्नार्कयोरंतरं यथा राशित्रयात्संस्थाकार्यं अनयोर्मध्ये सम्यूनो हेयः अत्रोधिक इत्यात्र यथा त्रिभोनलग्नं ऽधिकं स्तंत चेत् अस्मादृणं विनमेणं अर्केतस्त्रिभोनस्यन्यूनत्वात्=४

प्राग्गुणकरीत्या=१

ग्र० १०

स्पर्शमोक्षांतरा लघयी भिर्भक्तं=२

स्थितिविरहितयुक्तः संस्कृतो मध्यदर्शः ॥ क्रमश इह भवेतां स्पर्शमुक्त्योस्तु कालौ ॥ ५ मर्दार्धं वंमीलनोन्मीलने स्तो ग्रासो नादेर्यया गुलात्परवीहोः ॥ धूम्रः कृष्णः पिंगलो ल्पाई सर्वग्रस्तश्चंद्रो कील्लु कृष्णः सदैव ६ रक्षेदिघ्नं च्छन्नतुल्यं स्पर्शास्यां तनडीभक्तं रूपाई नो पतंविंघादिबिंबकालैः कस्पग्रासं ७ इति सूर्यग्रहणं ॥ ॥ अथ मासगणात्सुलघुक्रियया ग्रहणद्वयासिद्धिकृते भिरधे स्फुटस्सूर्यविपाततिथींश्च वपुर्ग्रसनादिविशिष्टचमत्कृतये १ देयो माघः खंकृताम्रदशार्ककृशाः शैला नागचंद्रा विपाते ॥ हन्तेभ्रूर्न्यंवक्षिणश्चंद्रवाणा वाराद्यो दैत्यांघ्रिनंदाब्धयः स्यात् ॥ २ भानोः खंभूः खाब्धयोयं ध्रुवः स्याच्छैलके कैः राशिपूर्वो ब्जगोः स्यात् ॥ हन्त स्पांका भूरसाब्धाः १ तिथ्या वाराद्यास्याद्याः खगास्तर्करामाः ॥ ३ मासौघतो द्विगुणितान्नगषड्विह्य्रात्र राश्यादिना रहितमासगणो रविः स्यात् ॥ मासागहानिविनिजात्रिलवाश्च तेंशा मासांघ्रितुल्यकलिकाः स्युर

अब्धीद्रेत्यारभ्यामरफलाधिमासयुक्तमितं तं कृतोंको मासगणः स द्विगुणः नगषड्भक्तः फलं राशिः शिष्टं त्रिंशद्गुणं तद्भक्तं फलमंशाः शिष्टं षष्टिगुणं तद्भक्तं फलं कलाः एते नराश्यादिना रहितो मासगणः वृत्तमात्तेन ध्रुवक्षेपसंस्कारेण संस्कृतो रविर्मध्यमो जायते =२

मर्दस्य हतिरग्रासेनःप यकृद्विनिर्रहितं सदितमार्ध्यं तं वनेताभ्यां मर्दरहितयुतः पर्वीतः संस्कृतमीलनोन्मीलनेस्तः=१

तेमासाः खहतीयांशेन हीनाश्रयाः=१

मासौघा वदुर्यांशः कलाः=१

१०

पिपातादयश्चक्रहतध्रुव
केणयुता: कार्या: =२

यंविपात: ४॥ स्वर्घं ७१ शकेन रहितामनु१४ तष्ठमासा वृत्तंगणा स्वंकुलंध्वलवं७८हादि॥ स्वा
र्थान्विताद्दिनमुखंमनु१४ तष्ठमासामासोघतोदशगुणाद्गुणा२३७ प्रयुक्तं॥ ५ मासगणाज्ज
नितोरविरूनश्चक्रहतध्रुवकेणनिजेन संकलिता इस्तरेथचतेस्युः तेपयुतानिजमासिसि
तांते ६ रवौपासिकंचालनंखेंद्रदेवा॥ ०।१४।३२ विपातेनमोवाणचंद्रानखाश्च ०।१५।२०॥ खंड
केषुगात्ता६।१२।५४।७८हाद्यंचवृत्ते॥ दिनाद्येनमोत्ताब्धयोवाणवेदाः ०।४५।५५॥ ७ ॥शरावेद

योध४

पत्ताभुजंगाग्नौ॥ ५।२४।२८ केग्गोवह्र६क्रताः४ कु१ श्च वर्षमासिकंस्यात॥ शरा५ वाईय४स्त्रा

षवो५२भादिं वृत्ते॥ दिनाद्येतिथ्यैर्दौ २सवा ११ भू १ दिनार्द्ध ८
अत्यष्ट्य७ ब्धि१६ हवा २४ कर२रगो१ शर५ दृशः खंडानितेर्ह
त्तदेभागत्रीदु१२ लवप्रमेकामगत घोष्ठिघ्र विम्बां२ भुयु

स्र	विपा	वृत्त	वार	००००
०० १४ ३२	०० १५ २०	६ १२ ५४	०० ४५ ५५	पक्षचालनम्
१५ २४ ३०	०६ ०४ ०२	१५ १४ ५२	०२ ११ ११	षण्मासचालनम्
११ १९ १६	०० ०८ ०२	१० १९ ४२	१४ ३२ ०२	वार्षिकचालनम्

एकैकतिथौ दिनादिके साब्धिपलानवाप्तनाड्यः ५९।४ चालनं। सूर्ये त्वहि शराः ५८ कलाः चालनं वृत्ते द्वादशभागाः एकपंचाशत्कलाः चालनं = ६

वृत्ते मेषादिके धनं तुलादि केऽस्यां = १

२०

॥

फलं रम्यशिखखंडैः

कु प्राग्वत्स्यात्स्वमृणं फलं त्विति रवेः केंद्राद्यदन्यच्च तद्व्याः २ ष्टं स्वां द्गलवानितं कुरु तयोः

भोग्यखंड

कार्या पुनः संस्कृतिः ९ वृत्तैष्यदलाद्रसाद्विप्रियुक्ताराहि

ता कर्कमृगादिके च वृत्ते स्वगुणाल्लखवरू यो २।१२० हरः स्या

.१	.२	.२	.४	.५	.६	.७	
७	१६	१४	१२	.९	.५	.२	खंडा
७	३२	४७	५९	६८	७२	७५	ते कं

तयोश्चांद्रसौरमांदफलयोः संस्कृतिर्धनयोर्ऋणयोर्योगो धनर्णयोरंतरं कार्यमित्यर्थः = १

मासौघजातसूर्याच्चरखंडं वि राद्युक्तवत्स्यात्सायनांशभुजेति प्रागुक्तरीत्या साधयेत् = ४

प्रागुक्ता

द्यस्सूर्याच्चरखंडमुक्तवत्स्यात् १० नाड्यः स्युः फलसंस्कृतिर्दश १० हता हारोद्धृताः चाच्चरं

देशांतरयोजनानि पादहीनानि कलाः पश्चादृणं प्राग्धनं नाडीष्वकार्यं = ५

सायंतनस्तणकं त्वथो विघटिका पश्चाद्दृणं प्राग्धनं स्वांघ्रूनांतरयोजनान्यथ तिथिः स्पष्टा त्रि

भिः संस्कृता तत्संस्कारघटीसमाश्च कलिका देया व्यगौ चोक्षगौ ११ अभिमततिथिसिद्धै

अन्यथास्तद्धृक्केमेषादौ धनं तुलादावृणं = ५

तिथिसंस्कारे या नाड्यस्ता एव कलारूपाः सूर्ये चन्द्रे गौस्प ष्टार्थं यथा धनर्णं देयाः = ६

तिथिर्मासौघजा या राद्यघटिर्नाडी चरदेशांतरके लेति त्रिकेण यथास्थानेयथा धनर्णं संस्कृता स्पष्टा स्यात् = ५

पाक्रपरेयास्तु तिथ्यः स्वयुगरस ६४ लवोना श्चालनं स्याद्दिनाद्ये स्वयुगगुण ३४ लवोनाः स्या

जिन

च्चवाद्यं दिनेशे स्वगुणनवलवो ९३ नाविश्व १३ निघ्नाश्च वृत्ते १२ वेद ४ घ्नं तरणिफलं स्वासि

अथ शास्त्रादिषु तिखंडजं सूर्यमंदफलं = २

दुर्वेधोक्तहारः

द्रु २४ भाग लिप्तास्ताः कुरुच तयोः स्फुटो च तोऽस्तः विश्वैर्णाद्धि १८० युत हरः हृष्णांनु ३ भ क्तम्बं

भोग्यखंड सूर्य युताः ऊनाः

द्रस्य प्रभवति विंबमंगुलाद्यं १३ स्वाव्ध्या ४० प्ताकगितदलयुता नाः स्वकेंद्रं कुलीरनक्राद्ये

वगुस्सूर्ययोः कुककेंद्रे स्यात् स्वमृणं फलमितिरीत्या धनर्णं कुरु = २

॥

आदौ यत्र ग्रहणसंभवस्तत्र तं वा गुरुरविति थ्यादिकं कृत्वा तेषां पक्षचालनं धनं देयं तत्र ग्रहणं विलोक्यं तत्र चेन्न ग्रहणं तदा षण्मासचालनं देयं धनं दिनमानान्यूने पर्वांततिथ्यादिकं ध्रुवकं ग्रहः
तत्र न चेत्तदा पक्षचालनं ऋणं देयं तत्र न चेत्तदा पक्षचालनं धनं देयमेवमग्रेपि पुनः ~~दक्षिणगोलीये~~ ३

स्याद्यारिलवभवा १०।५० अंगुलाद्यर्कबिंबं ॥ हारो वा बाहुः ५ स्वतिथिलवयुक् स्यात्कुभा स्यांधन
ऋणं स्वा सा ५० प्राक्कगतदलमतो नक्रकर्कादिकेंद्रे ९७ ज्ञात्वैवं तिथिपूर्वकं ग्रहणजं प्रोषं वदेत्तत्
पूर्वं वि षण्मासैः कृतपक्षवर्जितयुतैः पक्षेथवालोकयेत् अर्केंदुग्रहणं त्वगोभुजलवैः स्तैः स्वल्प
केऽस्तःस्वगायाम्येवस्वधरे ॥ ध्रुवस्त्रिगतियोश्चाहार्निशामाश्रिते ५ सत्र्येशागुलाः ३।२० नितो हरो
यं वेद ८ घ्नो क ९ हृतो वगोभुजांशैः हीनो भव ११ ताडितो द्वि ७ हृत स्याच्छन्नं प्रातकचोंगुलादि
कं वा १६ अमांतनतनाडिकांघ्रि रहितायुता प्राक्परे गृहादिकरवेर्नतांशकरसांशसं
स्कारिताः वगोभुजलवाः स्फुटाः स्युरथ सप्तभुद्वाश्च ते निजार्द्धसहिता रवेः स्यागितमंगुला
घं स्फुटं ७ वगुमध्यपर्ययगुणोद्धिगुणोवलितिजादिगे वगुगृहे कुयुतः स्मृतचक्रसंज्ञक
युतो विधितोगतपर्वयामुनि ७ हृतो वरितः ९ तिथिरवि १२ हृतिरंशास्तद्युतो कौ विधुः स्या
द्यजिन २४ गुणहारो घ्नंग ६२ युक्तगतः स्यात् ॥ नवकघ्नार ५९ कलाः स्यात्सूर्यभुक्तिस्ततः
मासो घाद्यगुणा धनेये राशयो द्वादशाभक्ताः फले पर्ययगतो भगणाख्यः ~
वृत्तशशांक कुबेरवरुणाग्नियमा इति पर्वपाः = २

दक्षिणगोलीयैः = ८

वगुभुजांशो हीनो न भवति चे
त्तदा चंद्रग्रहणं न स्यात् = ५

दर्शांतं ध्रुवरात्र्यदलात्तदितम
मांतनतं तस्य या नाडिका
स्तासां अंघ्रि भुक्त्वा युतोंशो
स्यादिस्ते नप्राङ्कृते रहिता
त्पश्चिमनते युता द्वाश्या
दिका द्रवेर्येनतांशकाः सा
यनस्य तस्य सूर्यस्य क्रांति
भागैः संस्कृता अंशान
तांशकास्तेषां षडंशास्तेन
वगवक्भुजांशाः संस्कृताः
समदिशि युक्ता भिन्नदिशि
तरितास्तेस्यष्टाः स्फुः पुनः
सप्तभुद्धाः कार्याः यदि सप्त
भोन भुज्यंति तदा न सूर्य
ग्रहणं शोधनिजार्द्धयुतार

नेपर्वांततिथ्यादिध्रुवकं ग्रहः
तात्रिगेतिथ्यादिध्रुग्रहः ग्रह
निशां चाश्रिते तिथ्यादितिग
स्तोदिते गतास्तेवागहः = ८

तिथिविपातार्कस्यादि = २

तिथिशरादिकं = २

तिथ्यंतात् ३ यातौ रविचंद्रौ तिथ्यंतकालिकौ तास्तिथिघटीमध्ये हीनयुक्ताः सतः सूर्योदयात्तन्नक्षत्रयोगनाड्यः स्युरित्यर्थः = २

ग० १२ नक्षत्रयोग। प्राग्दलरीत्या अस्तोदये रविविशेषेण अस्तात् अस्ते रात्रिगतेर्विग्रहः

स्पुर्भयुतिजगतगम्यानाडिकास्तिथ्यपायात् १९ चेन्निशेष्यकेगतेर्कग्रहस्तदन्वितं स्याद्दिवा
दलेन तं प्राक्परं क्रमात्तदा २० इति श्रीगणेशदैवज्ञविरचिते सिद्धांतरहस्ये मासगणस्पष्टनिय
नम॥ ॥अथवार्यं तिथिपत्रतो ज्ञेयः वगम्यः पर्वांतिकं रविस्लमास्तिथेश्च भस्पते ब्यघटीयुतिर्द्यु(
दिनमानं मानं तेभ्यो ग्रहणद्वयं प्रवच्मि १ ताराब्रह्म ६ २७ सप्तहीन ग्रगतिथियातगम्यनाडीयोगात्प्रांव्यगुरविदोर्ल
वानि तानि संयुक्तानि जदलभूर्प भागकाम्यां छन्नं वांगुलवदनं भवेत्सुधांशोः २ अंगेषुक्ति(
थिघटीहतवाणां कृत्तवीं ६८५ गुलमुखं विधुबिंबम् दि२० ग्विंयुक्तिथिघटीहतदृक्छिन्नोद्वीं
१२२२ गुलमुखाच्छित्तिभा स्यात् ३ रुद्रभूर्प नखभूपरुद्रैः खंब्यंगुलैर्विरहिता युताक्रमात् ब
ड्हेस्ततिरवौ घटीकाक्षेयोन्नाडिकोद्भवकुभास्फुटा भवेत् ४ विद्रुशो १० ड्डुघटीहताः खभूषड
६१० व्यगुभास्वद्भुजभागवर्जितास्ते शितकंठ ११ हृतास्तु रंगभक्ताः स्यगितं वांगुलपूर्वकं वि
धोः स्यात् ५ भगतागतनाडिकैकयमक्ता नववेदर्त्तव ६४९ इंदुबिंबमुक्तं विमनू १४ ड्डुघटीह

यावतीभिर्घटीभिः शेषो यातं वा रात्रेः स्यात् तावतीभिर्घटीभिरन्वितं दिनार्द्धशेषे प्राक् गते परं न तं स्यादित्यर्थः = १
तिथिपत्रजो रविराहू पर्वांते तात्कालिकौ कार्यौ = २
मूलयाग्रमायावान नक्षत्रस्य च गतगम्यघटीयोगो ज्ञेयः = ३

ताः शराग्नाद्रिभुवः १२५५ स्यात्तद्विशतिभांगुलादिका ॥ बिम्बं पोडुघटीहताः स्वखखार्कैः धरणीभांगु

लाद्यर्विकाद्यथवा स्यात् ६ खात्यष्टय ७० स्तिथिघटीविहृताः सर्वेदा ॥ वाथोडुनाडिहतदेवय

मा ३२ सशमाः ॥ हीनाद्यगुस्फुटलवैर्भवे ११ संगुणास्ते शशीलाङ्कः ताः खरकुचः स्युर्गितांगुला

नि ७ रविलवयुतभानोर्दोर्लवत्र्यंशतुल्यैर्विरसिलवमहेश्वा ०.५० मंगुलैर्हीनयुक्ताः

अंजघं रसमेकीबिंबमस्यांगुलाद्यं स्यादिति मुख्यमवशिष्टं एवंवद्ध्येयमत्र ८ इति श्रीसि

द्धांतरहस्ये तिथिपत्रादेवग्रहणद्वयसाधनं ॥ ॥ साकों २२ शा विहकुरु पदातिनयेर्के

मखकौ ॥ चरमथक बलाद्यगोर्यत् षड्वालेप्तविहृतमिदं कमान्नवाद्यं खर्गं स्याद्यगुरवविगो

तयोः ॥ पृथक्कृतत् १ त्रिभायनलवान्विताकृणचराहतं द्युसंभाहतः कृतिहृतं धनर्णमस

मेकगोलेन्यगोः ॥ खखानल २०० विशोधितः सरसभायनार्कोदयः शराद्रिकहृतो धनाध

नमनलेका लोदये ॥ २ द्युमितिप्रतिपत्क्रमांतरं यच्छरभक्तं स्वमृणं दिनेधिकोने ॥ धनमत्र

Interlinear glosses: दशपिपाडः (above line 2); तालकलिके, अनयनात, इष्टमेकंफलं, मो, या (above line 8); द्वि:स्यात्वं, पृथक्कृत्यं (above line 9); द्वितीयफलं (above line 9); तृतीयफलं (above line 10); तुर्यफलम् (above line 11)

Left margin: द्वादश १२ स्वं शस्यानयु क्ताः = ४

Left margin: शशिग्रहणायनांशोश्वान्वितो योकृणेरविस्ततोयद्वरंतेनगु स्थं = २

Left margin: त्रिभायनलवान्वितार्कस्यद्यु गोलमेयाभिन्नगोलत्वेफ लंधनं एकगोलत्वेस्णं = २

Right margin: द्विगुणत्रिभायावर्गभक्तं = ३

Right margin: षड्भिः रयनांशेयुतस्याके साखदेशीयोदयत्रिंशतां २०० तरितः कार्यः = २

स्वोदयेस्वखानलेभ्योधिके फलंधनंअल्पेस्णं = १ द्युमितिदिनमानंप्रतिपत्क्रमः प्रतिपदंतोघट्यादिस्तयोरंतरंशरभक्तं फलंदिनमानेप्रतिपदंताद्धिके धनं ऊनेस्णं = १

चक्रस्वविम्बभागेन लब्धमासादिफलेनहीनः=२

अहर्गणीयचैत्रादिमासोघः=१

चतुष्कसंस्कृतिथ्येत्तपनास्तेविधुरीत्ततेस्यथान २ इतिचंद्रदर्शनं॥ ॥चक्राद्योमधुव

क्रमासानिचयोविश्वां १२ भ्रचक्रोनितोद्विघ्नोयुक्दशमासधूर्जटि ११ दिनेभैः शोधितोभयु

तः ध्याप्तः स्याद्भमुखः पृथकृतिथिलवैरूनोस्यवाहर्गणकार्काघ्नांशोनयुतोधया ७ ज १२ समेद्

मासाधिकः स्यान्मधोः ४ तिथि ५ दिन १२ रहिताद्योसोद्विधातैश्चमासैः क्रमशाद्हभवेतां

गुरोः मंत्रिलोस्तोदयौच ॥ अथमधुमुखमासाः सप्तभ ७ निघ्नचक्रैः स्वशरयुग ४५ लवाढ्यैः संयु

तामार्गण ५ घ्नाः ५ उदधिरस ६४ समेताः छिद्रखेगामि ९९ तष्टानवनव ९९ परिमुक्ताः पंच

भक्ताः पृथकृस्थाः रसगुण ३६ दिनहीनाद्याद्विधाचैत्रतस्तैर्भुज हरिदिगस्तांवूदयोस्तः

क्रमेण ॥ ६ नवमासभ २७ घस्रतो ३६ लपुष्टाः पृथगास्याक्रमशस्तु तैर्युतोनाः इधायु

गवासरोनयुक्तास्तोयास्तेंद्युदयौक्रमातमृगोस्तः ॥ ७ मासैर्नखे ४० र्यतिदिनै ३६ रुदया

स्तकालः भृगोस्यभुयाति गुरोर्यदिसार्द्धविम्बैः ३६ मासैर्भवन्मधुमुखादथतैर्युतश्चेत

आन्यउदयास्तकालः=१ दर्वोक्तमासैः=१

धनधनयोर्ऋणऋणयोर्योगः धनऋणयोरंतरं एवं चतुर्णां फलानां संस्कृतिः कृताचेद्धनं जायते तदा चंद्रदर्शनं ऋणं चेन्नेति भावः=१

अयं पथकस्थं एकत्र पंचदशभिर्भागैरंशोधुरहितः कार्यस्तस्य भुजांशास्तेषांद्वादशांशेन पृथकस्य ऊनयुतः तिथिलवेन भमुखस्य तुलादिके ऊनः मेषादिके युतः मासादिः स्यात्=२

तेदर्वश्लोकोक्तत्नाः पृथकस्था यदि नवमासभ घस्रतो ३६ त्वास्तदा ते नवमासभ घस्रैः २७ युताः कार्याः अधिकाश्चेत्तैरूनाः तेद्विधास्थापिताः दिनचतुष्टयेन हीनाः भृगोः पश्चिमास्तकालः दिनचतुष्कयुताः भृगुर्पूर्वोदयकालः इत्यर्थः=३

यत्रहीनास्तत्र भृगोः पूर्वास्तः यत्रयुक्तास्तत्रपश्चिमोदयः=४

अथगुरुभृग्वोरुदयास्तकालपरिवर्त्तमाह मासैरिति सार्द्धाधिकारपठितानां मासानांयोग एतत्तुल्यः २१२ रु... इति भृगमावासभा=२

तदग्रिमः पूर्वकाले

स्पष्टत्तरोघपुरतोपि विलोमभुक्ता ८ नृप १६ तिथि १५ मनु १४ विश्व १२ रुद्र ११ गो ९ द्वि २ श्रुति ४ वसुधा १ शर खंडकानि तैर्यत्व्यगु विधु भुजतो पमौक्ति वद्य घगु विधुदिग्विशि खौं गुलादि १ कः स्यात् ९ प्रथमेग्यगु चंद्र दोर्ग्रहेंशाः स्वदलाद्याः स्त्वपरे नगाब्धियुक्ताः चरमे दलिताः नगाद्वि ७२ युक्ता व्यगु विधु दिग्विशि खौं गुलादिकोवा १० लघु गोल्पइना दुदेतिसर्वे भूयानस्र शिगतिर्ग्रहः प्रतीच्यां भूयान् लघुगः परत्र चास्तं प्राच्यां भरिजवौ लघुः प्रयाति ११ भास्करा नगभुवो गुणचंद्रा भूभुवो दिविवदस्तिथयो ज्ञात् १२।१७।१२।११।९।१५ प्राक्क नेनिगदिताः स मयांशा वक्रिणोर्भगु विदोः क्षितिहीनाः १२ खो बुधयः ४० ख यमाः २० ख भुजंगाः ८० खोग ६० मिताः खदश १०० क्रमशः सुः पातलवाः कुसुताद्बुधभृग्वोर्मध्यमं चचलकेंद्र विहीनाः १३ कुं १ द्वि २ अ ३ ब्धि ४ युगा ४ श्वि २ नो दल च यश्चेत्वद्गपुष्ठं चलं केंद्रे चक्रा ६ विभुक्त मस्य भानि ताद्वैकं लव भागतात् त्रिंश ३० न्नब्धयुतं कु १ ज्ञा १ कु १ यमला २ ब्धौ ४ ६ः १ द्वि ७ मक्कं क्रमात्त

Margin notes (left):
विरा कु चंद्र भुज राशौ = ३
उदयास्तयोर्दिग्ज्ञानमाह लघुग इति = ४
पारसाधनाय शीघ्र कर्णमाह = २

Margin notes (right):
वाहुं शाभकु भाग संख्य खंड युतिः शेषैप्य घातादृशा प्ताक्षा तरः = २
इत्यंशा शानयने राशीनां मं शानकार्याः किंतु अधस्तना यथावस्थिताः ग्राह्याः = ३
एतच्च बुध भृग्वोरेव घटते नान्येषां स्वल्पगतित्वात् = ५
उदयास्तज्ञानार्थं कालांशानाह = ५
भौमादीनां पातभागानाह पाताराश्यादयः भौ० २।९।०।० बुध ०।२०।०।० बृ २।२०।०।० शु २।०।०।० श २।१०।०।०।।

Interlinear glosses: ग्रस्यगतिः = अल्पगति; इनादधिकांशः; तृतीयेराशौ; यहः; रवितः; कालांशाः; अहर्गणजमध्यकेन्द्रभागरहिताः; द्वितीयं; भौम्यखंडात्; कलात्मकादि

गतगम्यदिनाहतद्युभुक्तिरित्युक्तचालनरीत्या = ५

अत्र एतावान्विशेषः यदा भौमस्य शीघ्रकर्णः एकादशादल्पस्तदा महदंतरं पतति इति कारणात् शीघ्रकर्णेन भक्ता तथा तत्फलं प्राप्तं तत् द्वाभ्यां भक्तं पश्चात् स्वचतुर्थांशेन रहितं कार्यं स भौमस्य शरो भवति एकादशाधिके शीघ्रकर्णे नान्तरं पतति = २

ग्र० १५

डीनाध्द ति १८ रिव्विला १५ गुणभुवो २ शो ज्ञा १९ इना २२ द्याकुभुतिः १४ मंदस्पष्टखगात्स्वपा तरहितात्क्रोत्यंशकाः केवलात् कर्णाप्ताः स्त्रियमा २२ हता अथ गुरोश्च शोचनाप्ताः पुनः स्वां घ्रूना ४ अस्तजोंगुलादिकशरः पातोनादिकुस्याद्दसौ त्रिघ्नः स्यात्कलिकादिकः स्फुटतरस्त त्संस्कृतभ्रापमः १५ वक्रास्ताद्यं तिथिपट्टगतं तद्दिनस्यार्कक्रकेंद्रं स्यात्तच्चालं स्वभिमतदि नस्वाभुकेंद्रोक्तगत्या तस्मात्प्राग्वच्चलफलमिदं चालितस्पष्टखेटे व्यस्तं दत्त्वा मृदुजफल भाक्स्यात्ततो वा शरादं १६ प्राक्क्रिमेणवर्जिता संयुता तु पश्चिमे खेटतोपमात्तयोः संस्कृ तिर्नतांशवाः ७ षट्दशैला ७६८ नवार्कं १२९ धस्य १८ दितिजाः ३२ खंडानि कार्यं नतांशांशां १ शापमखंडकैक्यमगतो स्त्रिघ्नांशघातादयुतं खांशा १० प्ता रविरहरंगुलहतं लिप्ताग्रहे तानतांशोद्वाः स्वर्णमभिन्नाभिन्नदिशि तच्छस्तं परे दृग्ग्रहः १८ कल्योंत्योरविरर्करकख चरयोरन्यच्च लग्नं तयोर्मध्ये स्युर्घटिकाश्चपूर्ववदिमाः पश्चात्सचकार्द्धयोः षड्भाः का

तयोर्लग्नार्कयोर्मध्ये यन्नांशान्दत्वा प्राग्वर्कस्य भोग्यइत्यादिना कालः साध्यः स पलात्मकः षष्टिभक्तो घट्यात्मकः स्यात् पश्चिमे उदयास्तसाध्यमा नेसकालः सषड्भयोः कालार्कयोः साध्य इति घटिकाः षड्गुणा इष्टकालांशाः स्युः अभीमिष्टकालांशैः प्रोक्तेभ्यस्थिरकालांशेभ्योधिकेगम्योन्यूनैर्ग तोस्तः स्यात् व्यस्तमत उदयः स्यात् = १

= १

तेक्रोत्यंशाः स्वयोर्विशत्या गुणिताः स्वस्वशीघ्रकर्णेन भक्ताः फलं अंशकाद्यं = २ पातोन मंदस्पष्टसौम्यगोल स्थे उत्तरः याम्यगोलस्थे द क्षिणः शरः = ३ भौमादीनां क्रांतिः स्फुटः खं डानीत्यादिना सायनस्य ग्रहस्य साधिता = ४

नतांशशरयोरेकदिशित्वे तः कलाग्रहे धनं भिन्नदिशि ऋणं कार्याः परे पश्चिमे उदयादौ साध्ये व्यस्तं नतांशशर योरेकदिशि ऋणं भिन्न दिशि धनं कार्याः सदृग्ग्रहः दृक्कर्मदत्तो ग्रहो भवति = २

शरस्पादिस्वपातरहितात् = १

स्वस्वशरसंस्कृतादित्यर्थः समत्वे योगो भिन्नत्वे वियोगः = ३ स्पष्टाधिकोदितेक्तं शीघ्रकेंद्रं = ४ ऋणं चेद्धनं धनं चेदृणं = ५ क्रांत्यंशनतांशयोः संस्कृतिः समदिशि योगो भिन्नदिशि अंतरं = ६

फलं दृक्कर्मकलाः = ३ अर्कः सूर्यः दृक्खचरो दृक्कर्मदत्तो ग्रहस्तयोर्मध्ये कल्पो रविः कल्प्यः योऽधिकस्तल्लग्नं कल्प्यं अनाधिकालानां ग्रहादित्यभिमनेस्तोके वक्ष्यति = २

१४

स्यादितित्रिंशत्याउदयस्यचंद्रभृगुक्रयोः स्वल्पस्पष्टमुदयस्यचां १ तरं कार्यं तद्रु २७ भक्तं फलं धनर्णं स्यात् उदये त्रिंशता अधिके धनं ऊने ऋणं तेन फलेन
यथाधनर्णं संस्कृता दृक्कर्मलवा स्तेषां पंचमांशेन पूर्वोक्ताभृगुचंद्रयोः कालांशाः संस्कृताः ते स्पष्टाः स्युः । किंच भृगोः कालांशा अष्टम्यां मूनाः कार्यास्तैः
कालांशैः साधितोदयास्तयो र्दृष्टिसमता स्यात् एतन्मयायं त्र वेदाधारं तरं लप्तितामिति भावः = ३
कालांशाः

लवा अभीभिरधिकैर्गम्योऽस्तः ऊनैर्गतः प्रोक्तेभ्योऽप्यधिकैर्गतः समुदयो न्यूनैस्तु गम्यो भवेत्

१९ ग्रहोपमस्पष्टरवेर्धोयस्यालंबकं भवेत् साधिको न्यो भवेन्न्यूनः सर्वत्रैवं विचिंतयेत्

२० स्यात्तत्त्वाभ्राग्नयु ३०० दयांतरं भ २७ विहृतं स्वलवैः पृथूनोदये यत्तत्संस्कृतदृष्टिकर्मलवतः प्रा
णांशसंस्कारिताः पूर्वोक्ताभृगुचंद्रयोः तल्लवाः स्पष्टा भृगोश्चानिताष्टम्यां ते रुदयास्तदृ
ष्टिसमतास्याल्लिप्तिकामया २० खाभ्राग्निभिर्विनिहताः कथितेष्टकालभागांतरस्य कलि
कारविभोदयाप्ता तत्स्पष्टमेन परतोऽथ जवांतराप्तायोगेन वक्रिणि दिनान्युदयास्तयोः स्युः २१
पलभाघ्नवधोनसंयुता गजशैला ७ प्यसुखे च १८ लवाः इहतावति भास्करे क्रमात् घट
जोऽस्तमुदयं च गच्छति २२ खेचरैर्कास्तकाले सषड्भार्कतोऽल्पोऽधिकोऽल्पोऽर्कतो निश्युदेति हि
सः अस्तमेत्यन्यथाप्यो विधेयः क्रमात् सर्वपश्चात् स्पष्टदृक्कर्मभाक् संग्रहः २३ उदमेयात्

अर्कताधिकः सषड्भार्कतोल्पः = १ एवं दृष्टपत्वे ज्ञाते संग्रहः पूर्वकपालस्थः उदये पूर्वदृक्कर्मभाक् कार्यः पश्चिमकपालस्थो स्ते पश्चिमदृक्कर्म
भाग्विधेयः = १

कालांशेभ्यो = १

अथ चंद्रभृगुक्रयोर्गभ्यक्ता कालांशेषु संस्कारो लक्षितस्तमाह स्यादिति = ३

उदयास्तदिनसाधनमाह = ५

अंशास्त्रिंशदुक्ताः स्यादि रर्को भवति = ३

ग्रहाणां नित्योदयास्तज्ञानार्थं दृक्पातप्रयत्नमाह = २

कथितकालांशानामिष्टकालांशानां चांतरं कार्यं तस्य कलाः क्रियंते गुणाः स्वदेशायेन रविराश्युदयेन भक्ताः कार्याः पश्चिमेऽदयास्ते साध्ये रवेः कस्यास्तसप्तमोदयेन भाज्याः । अयमत्र यदि ग्रहयोर्गत्यंतरेण भक्ता उदयास्तयोर्दिनानि स्युः । किंच यदि सुवांगत्यंतरभक्तं घटयः । अयग्रहे वक्रिणि सति सूर्यदिग्ग्रहयोर्गतियोगेन भक्ताः कार्याः = ५

ग्र· १५ 15

उदये साध्योदृक्कर्मदत्तग्रहाद्भुक्तः कालः साध्यः अस्ते साध्ये सषड्भात्तस्माद्भुक्तकालः साध्यः = १ सकालस्तत्कालजग्रहात्पुनः कृतः स्पष्टः स्यात् = २ अथ रात्रौ ग्रहस्य दृश्यादृश्यत्वज्ञानं दिनगतसाधनं चाह प्रागिति प्राग्दृक्कर्मदत्तो ग्रहस्तनुतो यस्मिन्काले छाया साध्या तत्कालजलग्नादल्पो सा स्यात्सीस्तमयकालजलग्नादधिकश्चेत्तदा दृश्यः इह दृश्यत्वे सति सायनः खेचरस्य भोग्यकालः साध्यः स च तत्कालजलग्नभुक्तकालेन युतः खेचरलग्नयोर्मध्यगोदयैर्युतश्च ग्रहस्य द्युजातः दिनगतकालः स्यात् स चंद्रस्य नवपलोनः कार्यः स्पष्टश्च तद्दिनं साध्यं तस्माद्दिनमानात्सवभ्रोकोक्तदिनयातादुन्नतकरणादिद्वारा छायांशं साध्यं आदितो यंत्रभागाः साध्याः = ३

प्रथमं तावद्ग्रहाद्दृश्यत्वे खचरमानेयं पुनरंगुलादिकः शरो याम्यः सौम्यो वा साध्यः स च पलभया गुण्यः जिनै २४ र्भाज्यः लब्धेन फलेन यथा धनर्णसंस्कृतं प्रागानीतं चरं स्फुटं स्यात् = ५
सकालः सषड्भार्कस्य भोग्यकालयुतः मध्यवर्तिराशिमानयुतो स्वग्रहस्योदयास्ते रात्रियातो भवेत् = १

कालः खशाङ्खेस्तके षड्भद्युक्तोस्तषड्भार्कभोग्यान्वितः उक्तमध्योदयोस्याद्गमास्ते भवेद्रा
त्रियातोथ तत्कालखेटात्स्फुटः २४ इंदौ स्तु गा ९ पलाढ्योनः कार्योपप्रतिनाडिकं युतोद्दिह्
पलैः स्पष्टः किं स्यात्तात्कालिकेंदुना २५ इति श्रीग्रहलाघवे उदयास्ताधिकारः ॥ ॥ प्राग्दृ
क्कर्मखचरस्तनुतोल्प कोस्तात्तु षड्भद्युक्स्य इह खेचरभोग्यकालः लग्नेन युक् च विवरोद
ययुग्द्युपातः स्यात्खेचरस्य सितगोयदिगोपलोनः १ जिना २४ प्तो ना भाद्यो गुलमयशरोने
न तुच्चरं स्फुटं संस्कृत्याथो दिनमपरखगस्य द्युविगतात् प्रभाद्यं संसिद्ध्येद्यथ खचरभादेर्निशि
गतं वा वेधाद्रीनां द्युतिपरिगमो यंत्रवशतः २ पयप्यंज्ञलादौ प्रतिविंबितं वा खेटं दृगोच्चं गणये
च लंबं तद्वत्र पातप्रतिविंबमध्यं दृगोच्चमहुत्त्सर्यहतं प्रभा स्यात् तात्वानुमानान्निशियातना
डीं तत्कालखेटात्कथितेश्च गाद्यैः इष्टप्रभादेर्द्युगतोग्रहस्य साध्यस्त्विहेंदोर्यदिगोपलाढ्यः ४

यंत्रवशात् इति ग्रहस्य यंत्रवेधादिना यंत्रभागा ज्ञेयाः तेभ्यः कर्णस्ततः छाया यंत्रभागेभ्यो दिनगतं वा ज्ञेयं = २ दृष्टे रौप्ये लंबं गुणये तद्यत्र भसो लंबः पतितः ततो लंबपाताज्जलप्रतिविंबमध्यमंगुलात्मकं गणनीयं तदंतरं द्वादशगुणं दृगोच्चोनभक्तं फलमंगुलादिः छाया स्यात् = ३ अथ ग्रहस्य दिनगतसाधनमाह ज्ञात्वेति अनुमानाद्रात्रिगतघटी ज्ञात्वा तत्कालग्रहो साध्यः तस्मात्स्पष्टं चरं दिनमानं इष्टछायादि साध्यं ततो विलोमविधिना द्युगतसाधनं तद्यथा कर्णः भाभ्यो भिमतहस्तेः अग्रकर्णः मध्यहारः नतं पश्चिमं तद्दिनार्धेनयुतं दिनगंतो ग्रहस्य जायते इति = २ स यास्ता द्रात्रिगतं जिज्ञास्यं चेत्तदा पूर्वोक्तो ग्रहस्य द्युयातः द्युदले लोनः रात्रियाते ... रात्रौ चंद्रस कालो यदि चंद्रस्य तदैव कार्यस्ततो गणि तागतकालादनुमितघटी युयदल्पं अधिकं वा स्यात्तदा ततो द्विगुणपलैः सकालः क्रमाद्युतो रहितश्च कार्यः तदसइंदोः स्फुटो भवति =

इंदोः कालउदयेनवपलयुतोस्ते नवपलहीनः द्विघ्न घटीमितपलैः पलस्थाने युतः स्पष्टः स्यात् = २ अथ ग्रहोदये दिनगतरात्रिशेषमाह प्राग्दृगिति प्राग्दृक्कर्मदत्तो ग्रहः राशिषट्कयुतोर्कश्चानयोर्योल्पः सोर्कः स्यात् अधिकश्चलग्नं स्यात् न्यूनाधिकज्ञानं चोदयास्ताधिकारउक्तं। तदंतः कालः साध्यः अर्कभोग्यस्तनुभुक्तयुक्तः मध्योदयाद्यः तदंतः कालः स च मध्यस्थयाद्यहिल्पे सति ग्रहे दृश्ये दिनशेषो ज्ञेयः सषड्भार्काद्रेऽधिके रात्रियातः = पंच मश्लोकस्य पर्यायोयं

१५

प्राग्दृक्खचरांगद्दमा ग्रुभान्वोऽस्तोर्कस्त्वऽपर तनुस्त्वदंतः कालः स्वखगोदयेष्वु शेषोरा
त्रीतः क्रमशोऽग्रहेऽल्पपूर्वे ५ तेनोनोऽथवा सहितोग्रह ऽ युयात स्यादऽर्कास्तमयकतो नि
शोप्रयातः वेऽस्ताबोऽनुमित घटीघ्नेऽतोऽस्य पूर्वं हि २ घ्रं तत्स मपलयुग्वियुक्त स्फुटः सः
६ इति श्रीग्रहलाघवे ग्रहछायाधिकारः ॥ दास्रादर्क्षवमूर्छनागजगुणा २८ नंदाब्धयो
४९ ष्टगसाः ६२ षट्तर्काः ६६ युगाखेचरा ९४ रसदिशो १०६ ब्धाशा १०७ नवार्का १२९ क्रमात्
भाग्पादष्ठयमेंदवो १४० ताति घयः १५५ वोत्यष्टयो १७० शाधुवास्त्वमष्टा ज्ञा १८२ गजगो
भुवो १९८ रविदृशः २२२ सिद्धाश्विनः २२४ खवह्निदृक् २३० १ मूलास्युहि जिना २४२ शरा
भुगदृशः २२५ कंगाश्विनो २६१ वीबुद्धक्रे २५० वाणर्नाल्लि ३७५ रस्ताष्टदृक् २८६ नखगु
णा ३२० स्तत्वाग्नयो ३२५ ब्धाभरः ३२७ खेंदस्तायनदृक्क्रियाः स्युरिसंवत्सपोर्नभाद्यो
कंहत्स्वशंशाप्राक्परतोऽन्यथोत्तरशरे तेस्युः स्वदेशोध्रुवाः २ दिक् १० स्वर्गे २ विंपपु ५

ग्र॰
१६ 16

दिक्र॰ शिवां २२ग छस्व॰ नगा ७ भ्रा॰ कश्र २ विश्वे २२ भवाः ११ स्वाषुद्धा ह्यो २ नगवरुयः ३७
कुयमला २ नी ३ भा ० स्पवाणा ५ हिषट्ट २२ करणा लिंशा २० दस्त्रियः ३६ स्वं जिन २४ भाग ७ भ्रं
त्वाष्ट्रहस्ता हिमे ह्री भाग तं षट्स्तु कभा ग्रये शरलवा याम्या उदक्कूशेषभे ३ प्रजापतिब्रह्म हृद
न्य ग्रस्त्या पौ वत्सलुब्ध ध्रुवकां शकाः स्युः कुषट्६ षड्डा पद्म स्त्रि शारा ५२ नभोष्टो ८ ० भ्र
ष्टे दवो १८ २ भू फणिनः ८ स्क्रमेण ४ तेषां क्रमाद्दो णिखिनः ३९ खरामा ३० भ्रष्टो ८ रसाभ्वा
७६ शिखिनः २ खवेदाः ४० शरांशकाः स्युर्मुनिलुब्धयोस्तु याम्याश्च सौम्याः पतिशेष८
काणा ५ निजदेशभवाद्ध्रुवाद्ववाणात्छायायंत्रलवादिखेटवत्स्यात् छायादेशपि खेहरा
शियातेनक्षत्रग्रहयोगउक्तवच्च ६ गविनगकु ७ लवेदखगो स्यचेद्यमदिग्विषुः खशरां
गुलादिकः कभशकटमसौ भिनत्स्यत्त्कृशानिरुड्डुपोयदिचेज्जगतद्वयः ७ स्वभी
नौवदितिमतोऽष्टकुहसंस्थे शीतांशुः कभशकटं सदा भिनत्ति भौमार्कयोः शकटभि
दायुगांतरे स्यात्से दानीं न हि भवतीद शिल्पाते ८ खमध्यगर्ध्रुवतोस्फुटं शरं ततो
नक्षत्रस्य यंत्रभागा ज्ञेयाः यंत्रभागेभ्य उन्नतं ततो रात्रिगतं वा ज्ञेयं । नक्षत्रग्रहयोगउक्तवन्नग्रहयुतिवज्ज्ञेय इति ॥ ७
। चंद्रस्य शकटभेदज्ञानायाह ॥ २ इदानीं तयोर्द्वयोः पंचाशदंगुलाधिकः शरोनायातीत्यर्थः ॥ ९
पु॰ पु॰ श्लो॰ न॰ सू॰ ज॰ ह॰ ... स्त्रां बुधयहा दिवा ॥ १

छायायंत्रलवादीति स्वदेशो
त्पन्नं नक्षत्रध्रुवकं ग्रहं प्र
कल्प्य तत्र शरं साध्यं तद्वज्ज्ञा
त्वा शभागग्रहस्यादिस्फुटं का
र्यं स्वदेशनक्षत्र ध्रुवात् प्राग
दृक्कर्म त्रिचरदत्वादिना
नक्षत्रद्युयातः साध्यः तस्मा
दुन्नतं कालं तस्मादुन्न
तान्नवति गुणितमिष्टं युन्न
तमित्यादिना कुर्णः साध्यः त
स्मात्छायाक र्णं यंत्रभागाश्च
तथा छायादेशपि छायाति
लोमविधिना द्युयातः स्वदे
श ध्रुवात् हम्दृक ख चरांग
भा छाभान्योरित्यादिना द्युग्
ते रात्रिया तो वा साध्यः तद
नंतरं तेनो नो यवत्सहित
इत्यादिना रात्रिगतो ज्ञेयः
अथ वा रात्रियंत्रवेधादिना

ग्रहाणां रोहिणी शकटभे
दज्ञानायाह ग वीति ॥ ८
खमध्यगं यन्नक्षत्रं तस्य स्व
देशध्रुवाद्यस्फुटं शरं संस्कारं
ग्लिना शरं साध्यं ततो दिनार्द्धे वा
ध्यं तस्य प्रकाशप्रकल्प्य खमध्य
नक्षत्रध्रुवं सूर्यं प्रकल्प्य यनांश
रस्वांशरदे शोदयैस्त नुल्लो का
लिकलग्नं स्यात् तल्लग्नस्य पश्च
न्द्रसूर्यस्यवांतरं अर्कस्य भोग्य
इत्यादिना यः कालः स निशागत
घ्यात्मकः स्यात् ॥ २

१६

पुर्कपतिप्रदमारभ्याष्टमीपर्यंतंप्रथमोद्धिः कुसाध्यमा दर्शांतमंतिमश्चरणः। तत्र शुक्लपदेष्टसूर्यास्त[illegible]समये शृंगोन्नतिरवलोक्यते कृष्णपक्षे च सूर्योदये
इति अर्थात्शुक्लाष्टम्यादि कृष्णाष्टम्यंत ताः। चिशुश्रृंगोन्नतिर्नास्त्येवेति = ५

दिनार्द्धान्निजभोदयैस्तनुः भवेत्तदा लग्नमथो तदंगद्भान्वितार्कमध्ये घटिका निशागताः
९ उदग्ध्रुवकः स्वदेशजोऽस्तंवाप्नुवतः सषड्गृहः स्यात्तात्कालिकलग्नकं ततः प्राग्वत्सु
घटिका निशागताः १० इति नैजदेशपलभावशतो ह्युदयं खमध्यमथवास्तमयं व्रजदृक्
मादिषु सुखार्थमिह स्थिरलग्नकानि विदधीत सुधीः ११ इति श्रीग्रहलाघवे नक्षत्रच्छा

वलनायतिथिसाधनं

याधिकारो द्वादशः १२ मासस्य प्रथमेंऽतिमे थवा घ्नो विधुशृंगोन्नतिरीक्ष्यते यदि हि

घटीपलाद्यवयवयुताः

१२ स्थूलचंद्रसाधनं

तपनास्तमयोदये वगम्यास्तिथयः सावयवाः क्रमात्तु तेष्याः १ रविहततिथयो भशास्त
ङ्युग्गुकृत्क्रमेण द्युमतोऽपरपूर्वेमासपादे विधुः स्यात् २ पंचघ्नगुणतिथिकृनाश्व
घ्नतिथ्यांऽभाघ्नोंऽशरकु २५ हृद्दुदगाशांसंस्कृतार्कापमांशैः ३ चंद्रस्यवंशस्त्रशरापक
मांशैर्हृति घ्नतिथ्या विहृतांगुलाद्यं संस्कारदिक्कं वलनं स्फुटं स्यात् ४ स्वयंशपहीनास्ति

ष्टं

थयः सितं स्यात् ५ उन्नतं वलनाशायामन्यस्यां स्यान्नतं विधोः वलनस्यांगुलैः शृं
...... वलनस्य यावत्संगुलानि तावद्भिरंगुलैः शृंगमुन्नतं = १
गाचे दक्षिणा। ताभ्यां च तत्फलं संस्कार्यं पुनर्द्विगुणिततिथिभिर्भाज्यं फलमंगुलाद्यं लंवनं भवति तस्य दिक्संस्कारस्या उत्तरत्वे उत्तरा दक्षिणत्वे
याम्या बोध्या। ता एव च सावयवास्तिथयः स्व पंच मांशेन हीनाश्च द्रष्ट्रो लयं जायते = ६

प्रथममहर्गणात्सूर्यचंद्रावानीयोदयास्तान्यतरकालिके तात्कालिकौ कृत्वा तास्यां प्राग्वत्कार्यविधोर्लवा यमकुभिर्भक्ताः फलं सुका सावयवास्तिथयः स्या नेयाः ४ चंद्रशरार्धे हृद्रविता त्कालिको हर्गणात्साध्यः। तांश्च तिथयः षोडशगुणाः कार्याः पुनः व गिति तिथिभिर्हृताः कार्याः ततः पलभया गुण्याः पंच दशाभिर्भाज्याः फलं भागादि उत्तरदिक् भवति तत्र सूर्य क्रांतं संशोः समानयम दिग्यो गवियोगस्तासंस्कार्या पुन र्द्विगुणितिथिभिर्[illegible]साद्ध्य वर्गुवि धोर्न्यपति[illegible]वीसादि खंडकैरंगुलाद्यः शर साध्यः सचात्रिगुणितः षष्टिभक्तोंशा दिर्जायते तथा चंद्रस्य क्रांतिशरनेयात तयोश्च शरक्रांत्योर्यादिक् साविप रीता बोध्या दक्षिणा चंद्रस्य उत्तरा उत्त

शीघ्रगे लेयुतिरनयोः प्रगताऽन्यथातु गम्या २ ऋजुगतिखगयोस्तु ॥५

गे किमत्र परिलेतः ४ इति श्री ग्रहलाघवे चंद्रशृंगोन्नत्याधिकारस्त्रयोदशः १३ ॥ ॥

पंच खेंगांक विशिखाः ५।६।७।९।५ पृथग्गीशा ११ कर्णयोगाहताः प्रकृति २१ भान्व १२ रि ६

सिद्ध २४ रामैः भक्ताः फलोनसहिताः श्रवणो धिकोनेतेंऽशु ३ ह ताः स्फुरस्त जीव पुरंगु

नाद्यं १ अधिकजवखगेधिके ल्पभुक्तेऽरय्यकुटिले ल्पतरेऽनुलोमतो वा अनृजुगखं

गयोस्तु वक्रयोर्वाविवरकलागतिजांतरेण भक्ताः गतिजयुतिहताः यदेकवक्री युं

तिरगतापेगतांभवासरैः स्यात् २ वा ल्पो खेटोसमो स्तो ग्रहयुतिदिवसैश्चं

द्रवाणः २५ स्वनत्यासंस्काच्योत्र ग्रहो स्वेषुदिशि समदिशोस्त्वल्पवाणोऽपरस्या

एकान्याशो यदेषु विरहितसहितो खेटमध्यैतरं स्याद्द्वेशोमानैक्यखंडादिह

लघुनितदा संहिकिंलंवनाद्यं ४ इति श्री ग्रहलाघवे ग्रहयुत्यधिकारश्चतुर्दशः १४॥ ॥

समदिशाः शरयोरंतरं भिन्नदिशोर्योगश्च कार्यः एवंकृते तरं गुलादिकं ग्रहमध्येंतरं स्यात् दस्मिन्नंतरे विंवयोगार्द्धन्यूने सति भेदयोगः स्यात् तदा सूर्यग्रहणवल्लंवनाद्यं किं कार्यं अत्रा विंवखात्र स्पर्शादिकं न लभ्यते तो लंवनादि जड कर्म किमर्थं कार्यं प्राग्गुन्त्वारविग्रहणवदितिज्ञेया = २ १७

मंदा च्छीघ्रेल्पे मार्गितो व क्रे धिके। वक्रिणः शीघ्रगे धिके युतिर्गम्या ज्ञेया = ३ टि: ग्रं० पर्यायः १७

तत्र ग्रहयुतिज्ञानाय कस्मिंश्चित् ग्रहद्वययुतिकनिकट दिने ग्रहौ स्फुटौ कार्यौ तियोः कर्म देयं शीघ्रकर्णश्च वेधः स्त्र्यंस्य स्पष्टनीयः = २

अंतरस्य राशयोस्तिं राशुणा अधोभागयुताभागाः स्युस्ते च षष्टिघ्नाअधः कला युताः कलाः स्युस्ता स्तत्र ह योगत्यंतरेण कलाविकलात्मकेन भाज्या = ५ ययोर्युतिस्तयोः शरौ साध्यौ चंद्रस्य चेद्युतिस्तदा चंद्रवाणश्चंद्रनत्या संस्कार्यः रविनतिवच्चंद्रनतिः स्पष्टाशर निर्णयः साध्यौ

ईशाएकादश कर्णश्च शीघ्रकर्णस्तयोर्योगो तरं तेनगुणिताः = २ भौममारभ्य पूर्वविंवं गुलाद्यं भवति = २

एको मार्गी एको वक्री चेत्तदोभयोर्गतियोगेन भक्ता फलं दिनघटयादिकाद्यंते नयुतिर्गते ज्ञेया = ५ अल्पशरो ग्रहः स्वशरादिशोपरस्यां दिशिबोध्यः दक्षिणः शरश्चेदुत्तरस्यां उत्तरश्चे दक्षिणस्यां = ३

पातश्चंद्रार्कयोः क्रांतिसाम्यं तत्संभवज्ञानायाह नदभ्रेति नवगुणितायनांशासमघटीभिः सार्द्धत्रयोदश १३।२० तथा सप्तविंशति योगाश्च न्यूनाः
कार्याः घटीभिर्युक्ता ऊनीयाः एवं यो योगः संगतः घट्यादिके स्तेष्य योगस्य एवं पंचांगे तत्तुल्ये सावयवे योगे गते सति यत्र सार्द्धविंश्वे ऊनितास्तत्र व्यती
पातः यत्र च सप्तविंशतिस्तत्र वैधृतिनामा पातः स्यात् इहया आगतागतायोगघट्यस्तास्तत्काले पंचांगनक्षत्रे स्पगतेष्यघटीभिर्गुणिताः पंचषष्टिहृताः स्प
ष्टाः स्युः। अस्मिन्समये राहुसद्भौतिशौ सतो सायनौ कार्याविति = १

नेदं ९ ग्नायनभागतुल्यघटिकोनाः सार्द्धविंश्वे तथा १३।२० तारास्ता बतिसाग्नयोगविगते
पातो व्यतीपातकः ज्ञेयो वैधृतिरत्रयात घटिकाः सर्वर्क्षनाडीहताः स्पष्टाः स्युः शरखह६५
हृताः ३ हृतमोक्षौ सायनांशौ कुरु १ गोलैक्ये साग्वर्कभां गत्वो स्तदा स्यात्पातोऽन्यते चे
द्वेबहुभागाः पंचेषु ५५ भ्योल्पास्तदास्सेव पातः पुष्ठाश्चेत्तत्संभवस्तं च भिन्नः २ रवाभ्रे
दुहिरसाधृतिर्नगशराः ०।०।१।१।६।१८।५ साग्वर्कभान्वोः पदैक्ये हीनिम्नगकदभ्रपति
नरवास्त्रम्हीशा ३।८।११।१६।२०।२२ भेदे क्रमात् क्षेपः षड्दहशा १० चार्ककोटिजलवे
ष्वेषा ५ प्रमाद्वैक्यकं शेषांशैष्ववधेषु ५ भागसहितं संधिर्भवेत्क्षेपयुक् ३ साग्वर्कभुजां
शकायदल्पाः संधेः क्रांतिसमत्वमस्तिचेत्तु अधिका न तदा भुजांशसंधेयंतरसाहृष्य
मिहापमांतरं स्यात् ४ पदे युग्मौजेर्कः समविषमगोलः सतमसस्तदा यातः पातस्त्वगत
स्तरस्त्वनिगदितात् विभिन्ने गोले चेदहकृतशरांघ्रेर्लघुतरा रवेर्दोर्भागाः स्युरिहर

मगो लगः समपदे चेत्तदा पातो भवतीति ज्ञेयं। अथ रविपदान्यत्वलक्षणमाह विभिन्नेति साग्वर्कयोर्भिन्नगोलत्वे वक्ष्यमाणशरात्या कृतशरस्य
चतुर्थांशात्सायनरविभुजेभागा यद्यल्पतराः स्युस्तदा रवेः पदान्यत्वमुचितं रविः समपदे चेद्विषमे ज्ञेयः विषमे चेत्समे ज्ञेयः एवं पदवैपरीत्ये ज्ञाते
पश्चात्पदे युग्मौज इत्यादिना गतगम्यलक्षणं वदितव्यम् = २

पातभावाभावज्ञानमाह गोलैक्ये
इति सपाताकैस्सूर्ययोरेकव
गोलत्वे पातः स्यात्। तयोर्भि
न्नगोलत्वे चेत्तदा सायनर
वेर्भुजभागाः कार्याः ते च पंच
पंचभ्यो ५५ यदि न्यूनास्तदा पा
तो स्सेव। यदि च ते भुजभागाः
पंचेषुभ्यो ५५ धिकास्तदा पात
स्य संभवोऽस्ति स्यान्नवेति। तं
च संशयं वक्ष्यमाणप्रकारेण
वयं भिन्नौ निराकुर्मः = ३

अथ पातस्य गतगम्यलक्षण
माह पदइति सतमसः सा
ग्वर्कः समविषमगोलोर्कः
क्रमेण युग्मौजे पदे यदि स्या
त्तदा पातो यातो गतः स्यात् अ
यमर्थः साग्वर्कः समगोल
गोर्कः समपदे चेत्तथा सा
ग्वर्काद्भिन्नगोलगार्को विष
मपदे चेत्तदा पातो भूदिति
ज्ञेयं। उक्ताद्विपरीतत्वे पात
एष्यम् साग्वर्कस्समगो
लगोर्कोविषमप
दे चेत्तथा
विष

खाभ्रेति। त्रिभिस्त्रिभिर्भैरस
मंसममसमंसममिति चत्वा
रि पदानि साग्वर्कसूर्ययोरे
कपदत्वे खाभ्रादयः तयोर्भि
न्नपदभेदे नगकद्वादयः खंडा
ज्ञाः क्रमेणैव च षड्दश च
क्षेपः पदैक्ये षट् पदभेदे दश।
सायनार्कस्य कोटिलवाः का
र्यास्ते षांशाः पंचमांशास्तत्प्र
मितानां खंडानामैक्यं कार्यं तत
स्तेषांशाः पंचमक्तो वीरि
ताः कोटिभागाः भोग्यखंडे
न गुण्याः पंचभक्ताः फलेन
खंडैक्यसहितं क्षेपयुतं संधिः
स्यात् अस्मात्पातभावाभाव
ज्ञानमाह साग्वर्केति राहुस
हितसूर्यभुजभागा यदि संधे
रल्पास्तदा क्रांतिसाम्यमस्ति
यदि संधेरधिकास्तदा न। किंतु
साग्वर्कभुजांशानां संधेश्च य
दंतरं तत्सहस्रांशं चंद्रार्कयोः क्रां
त्यंतरमस्तीति वेदितव्यं = ४

ग्र०
१८
18

अथ शरखंडानि शरसाधनं चाह पंचधेति। सपातार्कस्य भुजांशाः कार्यास्तेषां पंचमांशास्तत्तुल्या नांशारंका नामैकं कार्यं भुजशेषस्य भोग्यांकेन गुणितस्य पंचमांशेन युतं कार्यं सशरः स्यात् = २

किंच अंत्याद्दिति। क्रमस्यापितांकानां मध्ये त्रिमांकाद्येऽत्र कावित्तोमा विपरीतांक मध्ये आगच्छंति ते अन्यदिका [illegible] कल्प्याः उत्तराश्चेद्दक्षिणाः दक्षिणाश्चेदुत्तरा इत्यर्थः। अथापमांकाः [illegible] क्रांत्यंकाः षट्स्थापिताः शरांकैः संस्कृताः कार्याः समदिशियोगो भिन्नादिश्यंतरमिति। एवं संस्कृतास्तत्र यो दशभक्तः क्रांतिभोग्यांकेनापि संस्कृताः। एवं तेंकाः स्पष्टतरा भवेयुः = १

अथ क्रांतिसंस्कारयोग्यशरार्थं शरानयनं शरसंचाह खेकादिकेति रविभुजांशानां दशमांशे खेकादिके भूत्र्येषु क [illegible] द्यादिके सति अर्कादिहीनः स्याद्रविभुजांशदशांशाश्चे शून्यं तदा खं यच्च २ हारः। एके विश्वे १३ दो तदाम नवः ९ इत्यादि ज्ञेयं शेषांशागतैष्यहारांतरेण गुणिता दिग्भिर्भाज्याः फलेन हारो योज्यः स्फुटः स्यात् आचार्येणास्य लब्धांतरत्वात्स्पष्टतानकृता। शरास्त्वर्वकृता शरा प्या सशरो हीनः अथ मसंस्काराय सस्फुटः शरः स्यात् = ३

विपदान्यत्वमुचिते ॥ ५ पंचधासागरापंचधावह्नयो द्वौ चतुर्धा कुभूखाभ्रमंकाद्भुवोः ४।४।
४।४।४।३।३।३।३।३।२२।२।२।१।१।०।० साग्विनाद्दोर्लवेष्वंशतुल्यैक्यकं शेषभोग्याहती
खंशयुक्स्याच्छरः ॥ ६ खेकादिके रविभुजांशदशांश ०शकेस्याद्धारोर्कसूर्यमनुधत्तुउर्वी
गरामाः खाभ्राहिशातुडुगुणाश्च ॥ २२।१२।२४।१८।३७।२६।७०।२००।२३७ शराद्धरा प्त
हीनोत्र सहाऽपमसंस्कृतये स्फुटः स्यात् ॥ ७ चतुर्धनखाग्गाभुवो हिर्जा भ्रान्त पाढी
द्रविम्बार्कदिग्वस्वगाप्ता: अथः स्यापमांकाः २०।२०।२०।२०।१९।१८।१८।१६।१६।१४
।१२।१२।१०।८।७।५।३।१ क्रमाद्दर्कवाहोर्लवेष्वंशपतुल्यो गतोन्यस्य शेषं ॥ ८ क
मोक्रमाद्रुक्रशरापमांकान्संख्याहि भोग्याल्कमशः षडं [illegible] काः स्थाप्या गतेष्यागत
तगम्यपाते युग्मेऽन्यथौजे स्युरिमेऽयनांशाः ॥ ९ अंत्याद्विलोमायदि तेन्यदिकाश्च

अथक्रांत्यंकानाह चतुर्धेति सायनसूर्यस्य भुजांशानां पंचमांशातुल्यापमांको गतो भवति शेषं भुजशेषं न्यस्य स्थाप्यामित्यर्थः अस्याग्रे प्रयोजनं भविष्यति = ५

१८

अथ शरक्रांत्यंकानां स्पष्टीकरणं तत्संस्कारं चाह क्रमोत्क्रमादिति द्विगणका उत्क्रान्तशरांकानपमांकांश्च क्रमेणोत्क्रमेण च संख्याहि गणयेत्तावंगणनायां कृतायां भोग्यात्क्रमतः षडंकाः गतगम्यपाते गतेष्याः स्थाप्याः अयमर्थः क्रांतिभोग्यांकात् गते पातलग्नेगताः षडंकाः स्थाप्याः एष्ये पाते भोग्यांकादेष्याः षडंकाः स्थाप्याः एवं शरभोग्यांकादंते पाते षड्गतां काः एष्ये पाते एष्यांकाः स्थाप्याः। एवं युग्मे सूर्ये समपदे सति क्रांत्यंकाः। साग्वर्के समपदे शरांकाः। ओजे विषमपदेन्यथा गते पाते एष्याः एष्ये गताः इत्यर्थः इमे कान्ययनांशाः द्वेयाः उत्तरायणे रवौ क्रांत्यंका उत्तराः दक्षिणायने दक्षिणाः इत्यवगंतव्यं = २

पातमध्यकालानयनमाह प्रागिति ये प्राक्स्थापिताः कांस्तंक साधने ये शेषलवाः ते पंचभक्ताः पुनरेकाद्विहीनाः कार्याः लघुसंज्ञकाः स्यात् अथ पूर्वो
क्ते घुस्फुटांकेषु यः प्रथमोंकः स लघुनागुणितस्तेन हर्तव्यानीतः शरेभ्योज्यस्तस्मात् सर्वोकान्स्फुटांकान् जह्यात्त्यजेत् यावंतोंकाः भुक्ताः इति तावंतोंकाः शो
ध्याः यदुर्वरितं तद्भुक्तेन योंकोभनभुक्तस्तेन भाज्यं पुनर्विभुक्तांकसंख्यायुतं एकोंकश्चेद्भुक्तस्तदैकेन द्वौ चेद्द्वाभ्यां युतं पुनर्लघुना हीनं त्रिभिर्गुणितं तथा भनाडीभिर्गते
ष्यघटीयोगेन गुणितं अष्ट
भक्तं फलं घट्यादि ताभ्यो ना
डीषु प्राग्वद्यातगम्यं पातम
ध्यं स्यात् = २ अथमेका
दशद्वादशश्लोकयोः पर्या
यः

यापमांकाः क्रमशः शशांकैः सुसंस्कृतास्त्रीद्युहतापमैक्यांकेनाप्ततेस्पष्टतरा भवेयुः ॥
१० प्राक्स्थापिताः शेषलवाः शरा ५ प्राक्रूपा १ द्विभुक्तललघुसंज्ञकाः स्यात् ॥ आद्यः स्फुटां
कोलघुनाहतोयस्तेनाद्यवालाल्क्रमशोथजह्यात् ११ तानंककानंशेषमभुक्तभ
कं विभुक्तसंख्यासहितंलघूनं त्रिघ्नं भनाडीघ्नमिभाप्त ८ प्रमाप्तयातैष्यनाडीष्विहपात
मध्यं १२ भुक्तः क्वचिदत्र चेत्षडंकाः संस्कार्यश्चितदग्रतश्चयोंकाः ॥ अविभुक्तहता
यमार्क २२ नाड्यः प्राक्पश्चात्स्थितिरत्र पातमध्यात् १३ अथक्रांतिसाम्यकालेस्फु
टचंद्रज्ञानमाह षड्भार्कस्वभच्युतरविस्त्विह सायनांशोयार्केघटीसमकलाश्चलनं ॥
रवींद्वोः भुक्त्यंशकाभघटिकाप्त ख खाहयः ८०० सुसंस्कृतश्चालितापमसाम्यमिहप्रती
त्यै ॥ १४ इतिश्रीग्रहलाघवेपाताधिकारः १५ मासाः स्वाईयुतास्तिथ्यर्द्दनाघंता

अथ द्विध्यालंभांतिनिरासार्थं क्रांतिसंभव भवतिज्ञानार्थं चंद्रज्ञानं तद्गतिज्ञानं चाह षड्भार्केति इहास्मिन्पातमध्ये षड्भार्कभच्युतरविः सायना
ंशः स्यात् व्यतीपाते षड्भाच्च्युतो रविः सायनश्चंद्रो भवति वैधृते कभाच्च्युतोर्कः सायनचंद्रः स्यादित्यर्थः । अथ सूर्यगतैष्यपातमध्यघट्यस्तत्तु
ल्यकलाश्चालनं स्यात् गतपाते ऋणं कलारवींद्वोर्देयाः एष्यपाते धनं देयाः वर्त्तमानेन तत्र गतैष्यघटीयोगेन खखाहयः ८०० भक्ताश्चंद्रस्य भुक्तिभागाः
सुः तैर्गत्यंशैर्गतैष्यचंद्रश्चालनीयः एवं [illegible] वैधृतिव्यतीपातयोः प्रत्ययाय = ३

किंच भुक्त इति । यदि क्वचित्ष
डंकाः शरा भुक्ता स्युः तदा तद
ग्रतः त्रयोंकाः संस्कार्याः तेभ्यः
सर्वं पातमध्यं साध्यं । स्थिति
कालानयनमाह यमार्का २२
घटिकाः अविभुक्तेन स्फुटे
नांकेन भक्ताः फलं पातमध्या
त्प्राक्पश्चात् घट्यादिका स्थि
तिः स्यात् ताभिर्घटीभिः पात
मध्यात् प्राक् पातप्रवृत्तिः पश्चा
दनंतरं ताभिर्निवृत्तिरित्य
र्थः प्रवृत्तिनिवृत्तिमध्यघटी
षु स्नानदानजपहवनादि
कर्म अनंतफलं स्यादित्याहा
दिकं च वर्ज्यमिति प्रयोजनं
= ५

ग्र० १५ 19

वत्सोघटिकाश्चमाससंघात् अंशाद्याः सहितं ह्यपत्रयाः २।३।स्यां चक्रघ्नात्खनवांगवर्ग

५।९।२६युक्तं १ खंसप्ताष्टयमा ०।७।२८ष्व चक्रनिघ्ना नागांभोधिघटी ४८युताभ ३७

भुजाः द्वाभ्यांधूर्जटिभि २।११ विनिघ्नमासैर्युक्ताभधुवकोभवेद्ध्रुवकः स्यात् २ खगाः

२१ ६।२।५ नव ८९ च चक्रहताद्दिनिघ्नमासान्विताङ्कि २ हृतमासयुताघटीषु पिंडोभवेद्युग

कुभिः खचरैः २८।८९ समेतास्तद्योगजाब्धिभि २८ विदंभवतीह चक्रं ३ शिवदशावर्षद्वाब्ध्याब्धि मु

नाड्यो ११।१०।८।६।४।३ स्विभात्स्वं खगुणाः शरनगा काध्माशे रदादिदिग्नवाब्धौ रसगुणाः खमिनर्ता

द्यादितोयाह्रसं ०।३।५।७।९।१०।११।१०।१०।९।८।६।३।० सूर्हियुगरससगजांकाशेश्वराः २।४

।६।८।९।१०।११ वैश्वतः स्वं ४ वेदघ्नेष्ट तिथियुतार्क २ भागाद्योज्याभ ध्रुवनाडिका सुतत्स्मा

त् सूर्यर्द्धविगतं ततोर्कजाख्यनाडीहीनयुतं भवेत्तत् ५ पिंडेयुक्ततिथौ तदाद्यमनुषु स्वं

शेषापिंडे स्वृणं विश्वे ह्योश्च शरा दशांकयमयोः पंचेंदवाः स्त्रीशयोः गोचंद्रा दश वेद वार्यम

ऽव२

१५

यमाः पंचांकयोः स्युर्जिनाः षड्नुत्वाब्धं नगं तु तत्त्वघटिकाः शक्रेभ(खं)मापिंडजाः ॥ २९।२।५।८।०।१२।
५।१।२१।१९।८।४।२२।५।८।२८।१।७।१८।४॥ ६ वारेषु तिथिर्दयाहेयानाडीषु जायतेम
ध्यार्कविजापिंडफलाभ्यां संस्कृता स्पष्टतां याति ७ स्याद्वकेवलयोस्तिथिध्रुवभयोर्योगेति
थेर्नाडिका युक्ता यं गद्यलवह्निरनिघ्नतिथिनाभ्यस्तार्कजा संस्कृताः नाडीभिध्रुवभस्य चे
न्न वियुतास्तच्छीनषष्ट्यान्विताः सेकं भं घटिका वियत्खडधिकाः षष्ट्यूनितास्वेकभं ८ सू
र्यभेंदुभयुतिर्भवियुतिस्तद्दष्टी विवरमत्र नाडिकाः वेद्युभेल्पघटिकास्तदा सकुर्योग
कोस्य घटिकाः खषट्च्युताः ९ चक्राहताः सप्तयमोरववाणा ७।२।५० मासाहताः खत्ति
तिराब्धिरामाः ०।२।३४ भौमाद्यानयोः संयुतिरर्क २ भुक्तांशे २७ युताः भुक्तगमे तमः स्यात
१० वेदघ्नगोहृद्रविभुक्तधिसंतिथ्यंतमजोर्केग्रहर्क्षकेःसः राहुनिताः पर्वणि तद्भुजांशा
मन्वल्पकाश्चेद्ग्रहसंभवः स्यात ११ पिंडनाड्यंतरांघ्रूनयुक्ता इनाः २० स्वर्गपिंडाद्विपिंडा २१७
कमाद्दर्जिताः व्यग्विनाद्योर्लवैः स्वार्कयुक्ता भवेच्छन्नामिंदोरवेंशधन्नकाद्युक्तवत् १२

विश्वंभरो शाः २०।४० पिंडनाड्यं तरस्य षष्ठो नाड्याः स्वर्गपिंडाद्विपिंडात् २२।७ ग्लौविंवंस्पाष्टदुदुवीश
भास्याल्किघ्नस्पाष्टांपष्टो नयुक्तानिमानि ३४। १३ वारादिके भूल कुगुणाखबाणाः १।३१।५० पिंडेढ
यं २ मेढ्यमीशनाड्यः २।२२ क्षेपाः क्रमेण प्रतिमासमत्र राहोर्युगांकाः ५८ कलिका वियोज्याः ५८
इति ग्रहलाघवे पंचांगग्रहणाधिकारोदाहरणं १५॥ ॥अब्ध्यद्राः १४४२ शाकरहितास्ततो भवा
प्तं चक्राख्यं रविहतशेषकं तु हीनं चैत्राद्यैः पृथगमुतः सदृग्घ्नचक्राद्दिग्युक्ताद्मरफलाधिमा
सयुक्तं १ खत्रिघ्नं तिथिरहितं निरग्नचक्रांगांशाढ्यं पृथगमुतोऽब्धिषड्कुलब्धैः रूनाहैर्वियुत अहर्गणजैः
महर्गणो भवेद्दैवारः स्याच्छरहृतचक्रयुग्गणोज्जात २ चक्रानिघ्नध्रुवैर्णताः युताः स्वक्षेपाद्युगुणो
द्भवैः खेटैरूनाः स्युरिष्टाहे ह्यब्ध्यद्रात्पः णकोयद २ सर्वं प्रौढतराः वराहादयः कांचित्किमपि यच्चकु
र्धनुर्ज्यां विना ते ते नैव महातिगर्वकुभृद्दुःखं गोधिरोहंति हि सिद्धांतोक्तमिहाखिलं लघुकृतं
हित्वा धनुर्ज्यें मया तद्गर्वो मयि नास्तु किं न सुरहं तच्छास्त्रतो हृद्धीः १ नंदिग्रामइहापरां
तविषये शिष्यादिगातस्तुतियोऽभूत्कौशिकवंशजः सकलसच्छास्त्रार्थवित्केशवः सत्नुतो

ममबुद्धिस्तच्छास्त्राध्ययनेनैव यतो जाताततो मयि गर्वो नोचितः २

ग्र० स्यतदंघ्रिपद्मभजनाल्लब्धावबोधांशकं स्पष्टं वृत्तविचित्रमल्पकरणं चैतद्गणेशोऽकरोत्
२१ २ विफलान्यन्यशास्त्राणि विवादस्तेषु केवलं सफलं ज्योतिषं शास्त्रं चंद्रार्कौ यत्र साक्षिणौ ३
यथा शिखा मयूराणां नागानां मणयो यथा तद्वद्वेदांगशास्त्राणां गणितं मूर्द्धनि स्थितं ४ द
शादिनकृतपापं हंति सिद्धांतवेत्ता त्रिदिवसकृतपापं तंत्रवेत्ता निहन्यात् करणभगणवेत्ता हंत्य
होरात्रपापं जनयति बहुपापं क्षिप्रनक्षत्रसूची ५ ग्रंथतश्चार्थतश्चैतत्कृत्स्नं जानाति यो द्विजः
अग्रभुक्स भवेच्छ्राद्धे पूजितः पंक्तिपावनः ६ वनं समाश्रिता ये पि निर्ममा निष्परिग्रहाः
अपि ते परिपृच्छंति ज्योतिषां गतिकोविदम् ॥ ७ ॥ इति श्रीग्रहलाघवे गणेशदैवज्ञविरचिते
सिद्धांतरहस्ये पंचांगानयनाधिकारः समाप्तोयं ग्रंथः सं १८५९ फा० शु० ९ बुधे॥ ॥ ॥

२१

[illegible]